

Ms. 29.

14

11. a. 65

VIRI
GENIORISSIMO ATQUE EXCELLENTISSIMO

Q. D. B. V.
EXERCITATIO IVRIDICA
DE

LEVIS NOTAE MACVLA

AD
LEG. XXVII. COD. DE INOFFIC. TEST.

QVAM
PRAESIDE

IO. GOTTL. HEINECCIO

L. V. D.
PHIL. P. P. ORD. IVR. EXTRAORD. ET ORDINIS
IVREC. ADSESSORE
P. P.

CHRISTOPHORVS GOTTLIEB STOCKMANN,
GERANVS,
I. V. STVD.

D. XVII. AVG. CLIO ICCCXX.
H. L. Q. C.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IO. GRVNERI, ACAD. TYPOGR.

CHR. GOTTL. STOCKMANN
HALLAE MAGD. HENR. AVE. CLIO ICCCXX.

VIRO
GENEROSISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO
DOMINO
CHRISTOPHORO
DE KVNTSCH
S. PAL. LAT. AVLAEQVE CAES.
COMITI SER. DVCI SAXON. GOTH. A CONSI-
LIIS, IN KVNTDORFF ET LANGENLEVBA
HEREDITARIO,

SENI
CANITIE NON MAGIS ET EXTENTO
VITAE SPATIO,
QVAM
VIRTUTE, DOCTRINA, PRVDENTIA, MERITIS
VENERANDO,
EXTREMAM, QVAM MOSES HOMINI PRAESA-
GIVIT, AETATEM

X. KAL. MAIAS c10 10 CCXX.
FELICITER SVPERATAM PIETATE INTENSISSIMA
GRATVLATVS,
PRO RELIQVAE SENECTVTIS FELICITATE VOTA
CONCIPIT, SIMVLQVE
VT PVBLICE EXSTET INCREDIBILIS
IN NEPOTEM MVNIFICENTIAE
MONIMENTVM,
HANC EXERCITATIONEM IVRIDICAM
IN ACAD. FRIDR.
PVBLICE PROPOSITAM
D. D. D.

CHR. GOTTL. STOCKMANN,

HALAE MAGD. MENSE AVG. c10 10 CCXX.

DE
LEVIS NOTAE MACVLA
AD
LEG. XXVII. COD. DE INOFF. TEST.
EXERCITATIO IVRIDICA

I. **L**egis XXVII. C. de inoff. test. celebritas & tenebræ. II. Exercitationis partitio. III. Textum legis a Triboniano interpolatum esse, ex L. i. C. Theod. de inoff. test. pater. IV. Longa eidem lacinia ex L. 3. C. Theod. eod. adsuta. V. Quo tempore lex lata? VI. Eius analysis & explicatio. VII. An noui quid sanxerit Constantinus M. VIII. Summa olim testandi libertas sensim coangustata. IX. Hinc & **QVERELA INOFFICIOSI** inuenta. X. Eius origo. XI. Eiusdem antiquitas. XII. Ea paulatim etiam ad alios, & maxime fratres, porrecta est. XIII. **10. VAN DE WATER** sententia expensa. XIV. Quando olim hæc querela locum habuerit contra testamentum fraternum? XV. Constantinus M. non tam nouum ius reperit, quam vetus in usum reuocauit. XVI. Cur personas turpes & leuiter notatas fratribus anteferri noluerit? Respicit Constantinus ad legem Papiam Poppæam. XVII. Ante eam legem uxores plebeas,

A

at

at non libertinas, ducere licebat. XVIII. Postea senatoribus libertinarum; ingenuis turpium personarum nuptiis interdictum est. XIX. Qui contra hanc legem personas vel turpes vel leviter notatas duxerant, nihil poterant capere. XX. Quenam persone ob turpitudinem uel leuem notam capere non potuerint? XXI. Per turpitudinem incapaces habebantur lenones & lenæ, & lenonibus manumisse. XXII. Iudicio publico damnate, & in adulterio deprehense. XXIII. Artem ludicram facientes. XXIV. Ob leuem notam capere non poterant illorum liberi, ut & meretrices. XXV. Nec non libertini. XXVI. Legis nostræ occasio, & cur ad legem Papiam Poppeam respexerit Constantinus? XXVII. Eum ad hanc legem respexisse, ex interpretibus veteribus demonstratur. XXVIII. Doctrina vulgaris de levis notæ macula, eius que natura. XXIX. De personis, quas hodie levis notæ macula adspersas putant. XXX. De aliis, quas olim hac macula debonestarunt. XXXI. De effectibus huius macule. XXXII. Errores doctorum circa naturam huius macule. XXXIII. An persone quæ a doctoribus notantur, iure hac macula adspargantur? XXXIV. An spuris levis notæ macula hereat? XXXV. Quid de effectibus, quos doctores huic macula tribuunt, sentiendum? XXXVI. Conclusio dissertationis.

Inter celeberrimas tritissimasque, quæ in iure nostro existant, leges locum haut postremum sibi vindicat LEX XXVII. COD. DE INOFF. TEST. quam euoluere paullo accuratius atque enodare decreuimus. Quemadmodum enim vsu venire solet, ut, qui frequentissime e pulpitis atque in foro recitantur, textus minime omnium a plerisque intelligan-

Legis XXVII
Cod. de inoff.
test. celebra-
tas & tene-
bra:

telligantur: ita & huius tam insignitæ constitutionis eadem fere fata fuisse animaduertimus. Vulgo doctores inde exculpunt nescio quod ignominia genus, ab infamia iuris æque ac facti secretum, quod petitis ex hac lege verbis LEVIS NOTAE MACVLA adpellant, eaque contumelia non modo spurios, carnifices, lictores, verum etiam quosdam opifices, qui sordidiore vitæ genere quæstum faciunt, dehonestare solent. Varios quoque comminiscuntur huius maculæ effectus, eamque non solum fratribus & sororibus præteritis, de inofficioso fratrum testamento conquerendi occasionem suppeditare, verum etiam ab omnibus dignitatibus ipsisque opificum collegiis arcere contendunt. Quæ omnia quum a legis nostræ sensu alienissima videantur: licebit illi aliquot noctes dare, periculumque facere, possint illi industria nostra aliquid lucis adfundi.

II. Ne vero latius, quam dissertationis limites ferant, eua- Exercitatio- gemur: ipsi de regundiscriptionis nostræ finibus erimus solliciti, nis partitio: eamque ita partiemur, vt enucleata legis nostræ & querelæ inofficiosi historia, cur CONSTANTINVS M. fratribus præteritis aduersus heredes probro aliquo diffamatos succurrendum putarit, quæ sit illa LEVIS NOTAE MACVLA, quam in animo habuerit Imperator, & num denique tota illa de hac macula doctrina, quam in omnibus iureconsultorum commentariis inculcari animaduertimus, vllum in ista lege præsidium iuueniat, cum cura disquiramus.

III. Lex ergo ipsa, quam interpretandam delegimus, in co-Textum scilicet IUSTINIANO a) ita se habet: *Imp. CONSTANTINVS* gis a Triboniano interpolatum esse, ex L. I. C. Theod. de inoff. test. patet.
A. Verino. Fratres & sorores verini ab inofficiosi actione contra testamentum fratris vel sororis penitus arceantur. Consanguinei autem, durante agnatione b) vel non, contra testamentum fratris sui vel sororis de inofficioso querelam mouere possunt, si scripti heredes INFAMIAE vel TVRPITVDINIS

A 2

TVRPITVDINIS

a) L. 27. C. de inoff. test.

b) Ita scilicet legendum, non, vt in exemplaribus quibusdam est, agnatione.

TYDINIS vel LEVIS NOTAE MACVEA adspargantur, vel liberti, qui perperam & non bene merentes, maximisque beneficium patronum suum adsequuti, instituti sunt, excepto seruo necessario herede instituto. Dat. ID. APR. Sirmio, CONSTANTINO P. A. V. & LICINIO CAES. COSS. 319. Talem quidem hanc constitutionem CONSTANTINI nobis obtrusit TRIBONIANVS, vel quisquis digerenda huic codicis parti operam nauauit. Sed iam a MERLINO a) & GOTHOFREDO, b) iureconsultis humanissimis, obseruatum est, hic quoque antiquum obtinuisse hominem, & pro duabus, iisque diuersissimis CONSTANTINAE legibus vnam nobis, sed interpolatam & variis laciniis onustam, dedisse. Quod vt luculentius pateat: ipsam adscribemus genuinam CONSTANTINI epistolam, in CODICE THEODOSIANO c) superstitem: *Imp. CONSTANTINVS A. Verino. Fratres vterini ab inofficiosis (leg. inofficiosi) actionibus arceantur: & germanis tantummodo fratribus, aduersus eos duntaxat institutos heredes, quibus iniustas constituerit esse NOTAS DETESTABILIS TURPITUDINIS, agnatione durante, sine auxilio Praetoris petitionis aditus referretur.* Dat. ID. APR. Sirmio, CONSTANTINO V & LICINIO CAES. COSS. Ex inscriptione sane aequae ac notatione diei & consulum intelligimus, eandem hanc esse constitutionem, quam in codicem retulit TRIBONIANVS. Et tamen eam suo arbitrio non modo auxit, verum etiam interpolauit, adeo, vt sui vix videatur similis. CONSTANTINVS de solis fratribus loquitur: Tribonianus etiam *sorores* vbique addit. Ille tum demum fratribus hanc querelam indulget, si talis institutus sit heres, cui detestabilis turpitudinis notas iniustas esse constituerit: hic *infamiam & leuis notae maculam* adiecit. Ille fratres germanos, durante duntaxat agnatione hanc querelam mouere posse:

- a) Merlin. de Legitim. Lib. VIII. Tit. II. Quaes. XIII.
 b) Jac. Gothofr. Comment. ad Leg. I. Cod. Theod. de inoff. testam.
 c) L. II. Cod. Theod. de inoff. test. Lib. II. Tit. XIX.

posse statuit: hic verbis in contrarium sensum detortis, de suo addit *durante agnatione, vel non*, adeoque perinde esse existimat, agnatione testatoris sint fratres superstites, an capitis passi deminutionem. Quae quam aliena sint ab Imperatoris mente, nemo non intelligit. Denique longi illius, quod legi nostrae adfuturum videmus, firmatis de liberto ingrato & seruo herede necessario instituto, nec vlla vlla nec vestigium in genuina hac CONSTANTINI constitutione extare animaduertimus.

IV. Ne quis tamen existimet, postremam illam laciniam Longa lacinia eidem ex solo TRIBONIANI ingenio esse profectam: ex eodem CON- DICE THEODOSIANO a) discimus, illam ex alia CON- L. III. C. STANTINI constitutione, annis undecim post edita, decer- Theod. cod] adfuta. ptam & superiori ob simile argumentum intertextam esse. Eam quoque epistolam hic dare vel ideo nos oportet, ut simul, unde LEVIS NOTAE MACVLAM exculpserit codicis Iustiniani auctor, intelligatur. Rescribit ergo Imperator ad concilium Byzacenorum: *Seruus necessarius heres instituendus est, quia non magis patrimonium, quam infamiam consequi videtur. Unde claret, actionem inofficiosi fratribus relaxatam, quum INFAMIAE adspargitur vni is, qui heres existit, omniaque fratribus tradi, quae per TURPITUDINEM aut aliam quam LEVEM NOTAM capere non potest institutus. Ita in hac quoque parte, si quando libertis heredibus institutis fratres fuerint alieni, inofficiosi actione proposita praeualeant in omnibus occupandis facultatibus defuncti, quas ille perperam ad libertos voluerat pertinere.* Ex quibus adparet, ingenio suo denuo indulsisse TRIBONIANVM, & hanc sanctionem plane in alium sensum detorsisse. CONSTANTINVS enim pro genio saeculi, libertinis inimicissimi, statuerat, ut, si libertus fuisset heres institutus, fratres germani praeteriti inofficiosi querela experiri possent, ceu luculenter demonstrauit GOTHOFREDVS. b) TRIBONIANVS vero, ne quid integrum.

A 3

a) L. 3. Cod. Theod. de iust. testam.

b) Gothofred. ad L. 3. C. Th. cod. Tom. I. p. 177.

grum vsquam relinqueret, limitatione addita, totam legem peruerit, neque contra omnes in vniuersum libertinos, sed ingratos tantum, qui vel accepta a patrono beneficia maleficijs compensassent, vel sane egregijs facinoribus tantum beneficium haut meruissent, querelam fratrum valere voluit. Quorum omnium nihil profecto in mentem venerat CONSTANTINO. Videtur tamen & hæc lacinia ex altera huius constitutionis parte a) male intellecta detracta, & loco alieno adfuta esse a TRIBONIANO. Neque enim in hac altera parte epistolæ de querela inofficiosi agitur, sed de libertis ingratis in seruitutem reuocandis. Sed TRIBONIANVS, qui vna cum collegis id sibi datum negotii arbitrabatur, vt quadrata misceret rotundis; b) ingrati animi vitium etiam ad querelam inofficiosi transtulit, adeoque non nisi ingratos libertos a fratribus excludi voluit. Rectius se habent, quæ de seruo necessario herede instituto in LEGE NOSTRA occurrunt, quamuis & hic non tam verba CONSTANTINI, quam sensum, expressa intelligamus. Sic ergo codicis Iustiniani compilatores duas Constantini constitutiones, & quidem interpolatas & in alienum detortas sensum, in vnam confluxerunt. Eam deinde adhuc magis vel emendarunt vel corruperunt Græci, qui in BASILICIS c) totam legem ita sistunt: *Οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ κατὰ διαθήκης ἀδελφῶν ἢ ἀδελφῆς κινήτωσαν τὴν μέμφω; εἰάν οἱ γεγραμμένοι κληρονόμοι ἌΤΙΜΟΙ ᾦσιν, ἢ ΑἰΣΧΡΟὶ καὶ διανοήποτε ΚΟΤΘΟΤΑΤΗΝ ἈΤΙΜΙΑΝ, ἢ ἀπελεύθεροι, μὴ μεγάλας ἐνεργασίας τὸν ἴδιον ἀμειψάμενοι πάτρωνα. Κατὰ δὲ ὅσας ἀναγκαῖας γενομένης κληρονόμος μὴ ἐναγέτωσαν. Fratres & sorores, agunt de inofficioso testamento fratris vel sororis, si heredes scripti sint INFAMES, vel TURPES, etiam si ex LEVISSIMA INFAMIA, vel liberti, qui maximis beneficijs suum patronum remunerati non sunt. At contra seruum necessarium heredem scriptum non agunt.* Vbi sane adparet, Græcos post

IVSTI-

- a) L. 1. Cod. Theod. de libertis.
 b) §. 2. Constit. de nouo Cod. fac.
 c) Basilica Tom. V. Lib. XXXIX. lege LVI.

IVSTINIANI tempora differentiam etiam inter vterinos & consanguineos fratres sustulisse, fratribusque & sororibus in vniuersum omnibus hanc querelam permisisse. Vnde & THALELAEVS a) nullum amplius inter *δμοπατρις*, & *δμοφυρις* discrimen statuit; quemadmodum nec THEOPHILVS, b) & HARMENOPVLVS c) huius differentiae vllam faciunt mentionem.

V. Ceterum vt ad rem ipsam veniamus, edidit hanc constitutionem CONSTANTINVS in consulatu quinto, in quo Quo tempore lex lata?
Licinium Caesarem collegam habuit, id est, anno aerae Christianae CCCXIX. Eo tempore totus in eo fuisse dicitur Imperator, vt mores populi Romani, qui ex anteriorum temporum perturbatione haut parum rubiginis attraxerant, in melius verteret, & ad virtutem humanitatemque traduceret. d) Quam Imperatoris curam eo ipso tempore, anno puta CCCXXI mirifice collaudat NAZARIUS: e) *Exornate, inquit, mirandum in modum, ac prope de integro conditae ciuitates: NOVAE LEGES REGENDIS MORIBVS, & FRANGENDIS VITIIS constitutae, veterum calumniosae ambages recisae, captandae simplicitatis laqueos perdiderunt. Pudor rarus, manna coniugia, SECVRAE FACVLTATES AMBITIONE SVI GAVDENT, nec aliquis habendi quam plurimum metus, sed in tanta bonorum adfluentia magna verecundia non habendi.* Plures hinc celebrantur nouae Constantini leges, ad regendos mores & frangenda vitia comparatae, quas etiam laudibus in caelum extulit PORPHYRIVS OPTATIANVS: f) Harum aliae ad *recidendas veterum calumniosas ambages & captandae simplicitatis laqueos* pertinuisse dicuntur, quales sunt

a) Thalel. in Gloss. ad Synops.

b) Theopil. §. i. Inst. de inoff. testam.

c) Harmenop. Promt. Lib. V. Tit. VI. §. II.

d) Baron. Annal. adann. CCCXX. n. V. sequ. p. 274. Tom II. Gothofred. Chronol. legum Cod. Theod. ad ann. CCCXIX. p. XVII.

e) Nazar. Paneg. Cap. XXXVI.

f) Porphyr. Optatian. Paneg. Carm. VII.

sunt, quas his annis de accusatoribus, a) delatoribus, b) abolitionibus, c) adpellatione, d) re iudicata, e) erroribusque aduocatorum f) publicauit: Neque enim ad sublatas a Constantino M. formulas actionum respiciunt hæ NAZARII verba, cui sibi persuasit CHR. GODOFR. HOFFMANNVS, g) siquidem a Constantino M. nullas plane formulas actionum, sed testamentorum tantum, sublatas esse, satis constat. h) Aliæ leges pudorem tutum præstabant, coniugiaque muniebant, quo constitutiones variæ de sponsalibus, i) concubinis, l) raptu virginum, m) mulieribus seruili amore bacchantibus, n) eodem tempore editæ, pertinent. Quæ vero NAZARIVS addit de SECVRIS FACVLTATIBVS & AMBITIONE SVI GAUDENTIBVS, ea ad hanc ipsam legem nostram aliasque nonnullas, quibus possessorum & heredum securitati consuluit, o) videntur pertinere. Sensus enim verborum NAZARII est, effectum esse CONSTANTINI legibus, vt heredes ab intestato captatorum, hereditates aucupantium, artes minus, quam antea, pertimescant, sed potius ea stultitia gaudeant, tamquam maxime sibi profutura. Id quod hac lege sibi proposuisse Imperatorem, paullo post adparebit.

VI. Sci-

- a) L. 2. 5. & 9. Cod. Theod. de accusation. Lib. IX. Tit. 2.
 b) L. 2. Cod. Theod. de petit. & delator. Lib. X. Tit. X.
 c) L. 1. Cod. Theod. de abolit. Lib. IX. Tit. XXXVII.
 d) L. 10. & 11. Cod. Theod. de adpell. Lib. XI. Tit. XXX.
 e) L. vn. Cod. Theod. de re iudic. Lib. IV. Tit. XVI.
 f) L. 1. Cod. Theod. de error. aduocat. Lib. II. Tit. XII.
 g) Hoffmann. de orig. & progr. iur. Rom. Per. IV. p. 74.
 h) Vid. Gothofr. ad Cod. Theod. Lib. II. Tit. III. p. 95. Tom. I. De formulis testamentorum testis est Euseb. de vit. Constantini M. Lib. IV. Cap. XXVI.
 i) L. 1. & 2. Cod. Theod. de sponsal. Lib. III. Tit. V.
 l) L. vn. Cod. de concubin.
 m) L. 1. Cod. Theod. de raptu virg. Lib. IX. Tit. XXXIV.
 n) L. 1. C. de mul. quæ se seru. propr. Lib. IX. Tit. IX.
 o) L. 4. Cod. Theod. de inoff. donat. Lib. II. Tit. XX.

VI, Scilicet ex ipso textu satis adparet, & infra ostendetur Eius analysis
 pluribus, voluisse Imperatorem hac lege fratribus aduersus heredi- & explicatio.
 petas & captatores, maxime vero defunctorum coniuges, aduersus
 legem Papiam Pappæam ductas, succurrere. Hinc iis, in testa-
 mento fratris præteritis, querelam inofficiosi indulsit, sed certis
 tamen obseruatis conditionibus, quas partim saluas reliquit, par-
 tim sustulit TRIBONIANVS. Primo enim eam actionem non
 fratribus vterinis concessit, sed germanis, id est, vt recte in COD.
 IVSTINIANO explicatur, consanguineis, qui IANO RVT-
 GERSIO a) teste *xar. ἐξ ὧν germani* tum dicebantur, Quum
 enim fratres vterini nulla inter se agnatione iungantur, portio
 vero legitima, cuius defectus querelam inofficiosi inducit, non
 nisi agnationis iure tum deberetur: consequens erat, vt vterinis
 nulla competere posset querela. Deinde ex eadem ratione non
 nisi durante agnatione hanc querelam a fratribus institui voluit.
 Emancipatione enim e familia dimissi, non minus ac alius gene-
 ris capitis deminutionem passi tunc adhuc extraneis accenseban-
 tur, b) adeoque nec legitimam exigere, nec querela inofficiosi
 uti poterant. At quum animaduerteret TRIBONIANVS,
 iam ab ANASTASIO c) Imperatore anno ccccxciv discrimen inter
 suos & emancipatos sublatum, & hos in agnato-
 rum numerum fuisse cooptatos: alteram hanc conditionem pla-
 ne sustulit, legique addidit: DURANTE AGNATIONE, VEL
 NON. Recte id quidem, & suo iure: sed in eo tamen parum
 prudentiæ ostendit, quod non primam etiam conditionem, que
 eadem ratione nititur, eadem opera aboleuit. Quod si enim
 agnatio non amplius attendenda visa est; quid fuit quæso, quam-
 obrem inter vterinos & consanguineos distingueret? Vnde sane
 prudentiores BASILICORVM auctores, qui discrimen inter
 consanguineos & vterinos plane sustulerunt. Tercia quoque
 conditio a CONSTANTINO addita fuerat, vt scripti sint he-
 redes

B

redes

- a) Rutgers. Var. Lect. Lib. I. Cap. IX. p. 45. seq.
 b) Patet hoc ex L. vn. Cod. Theod. de hered. petit. Lib. II. Tit. XXII.
 c) L. 4. C. de legit. tut. §. l. In & de Success. cognat.

redes, qui ob turpitudinem leueme notam capere haut possent, vel quibus iniustas esse constiterit detestabilis turpitudinis notas, quæ verba quo pertineant, infra ostendemus. Enimvero contingere solet, vt de interpretatione nouarum legum ambigant iudices. Quare & hæc CONSTANTINI constitutio nonnullis crucem figebat. Fratres in ea præferuntur scriptis heredibus, quibus detestabilis turpitudinis notas iniustas esse constiterit. Addubitabant ergo nonnulli, an id etiam de libertinis esset accipiendum. Dedititii sane liberti, quippe ob admissa in seruitute crimina supplicii subditi, aut stigmatibus in facie deformati, a) non immunes ab infamia videbantur: ast reliquorum libertinorum non eadem erat conditio, quum Latini Iuniani parum a ciuibus abessent, & ex fideicommissis semper, ex testamentis vero tum capere possent, si intra centum dies a cretione iura Quiritium consequerentur: b) libertini vero vindicta, testamento vel in sacrosanctis ecclesiis manumissi, etiam ciuitatis iura impetrarent, nullaque adeo turpitudinis nota viderentur insigniti. Hunc ergo scrupulum altera constitutione sua exemit Imperator, & libertos omnes, saltem ob LEUEM NOTAM ex eiusmodi testamento capere haut posse, adeoque eos heredes institutos a fratribus præteritis merito excludi docuit. Enimvero nec hæc conuenire videbantur sæculo IUSTINIANI, qui libertis omnibus non modo ciuitatem, c) verum etiam postea ius aureorum annulorum, d) adeoque omnia ingenuitatis ornamenta dederat. Quum ergo iam nulla amplius macula iis hæreere videretur: absconum exilissimabat TRIBONIANVS, libertinos personis vel turpibus vel leuis notæ macula adspersis accenseri, ideoque eos tantum libertos hac ignominia dignos esse volebat, qui vel patronum sibi beneficiis haut deuinxissent, vel ei malam retulissent gratiam, adeo-

- a) Sueton. August. cap. XL. Caius Instit. Lib. I. Tit. I. §. III. Vipian. Fragm. Tit. I. §. XIV. Paull. Recept. Sent. Lib. IV. Tit. II.
 b) Vipian. Fragm. Tit. XVII, §. I.
 c) L. vn. C. de Lat. lib. toll.
 d) L. vn. C. de dedit. libert. toll.

adeoque ne summo quidem illo beneficio moueri potuissent ad concipiendum humanitatis sensum. Denique ex eo, quod liberti a fratribus querela inofficiosi repelli possunt, colligere quis potuisset, multo magis id procedere, si seruus heres fuisset institutus. At rescribit Imperator, seruum heredem necessarium scriptum non vereri fratrum querelam, nec inuidendum ei esse vanum heredis nomen, qui ideo institutus sit, vt infamiam, quæ defuncto eiusque heredibus ob possessionem bonorum obætorum subeunda esset, in se deriuari, & bona domini suo nomine possideri vendique pateretur. a)

VII. Hac est legis nostræ sententia, expendenda iam paullo accuratius, & e iure æque ac antiquitatibus illustranda. Primo sanxerit Con-
ergo nostra interest, scire, nouine quid hac lege sanxerit
stantinus?
CONSTANTINVS, an ius vetus ratum habuerit & in vsum reuocari? Quod vt distinctius concipiamus: operæ pretium fuerit, rem paullo altius repetere.

VIII. Legibus XII. tabularum liberrima latissimaque omni-
bus data fuerat testandi facultas. b) Quamuis enim & ante de-
cemuiros heredes etiam extraneos nuncupare liceret, ceu patet
testandi li-
bertas sensim
coangustata.
exemplo Tarrutii, qui iam sub Anco Marco Laurentiam merc-
tricem *τελευτήσας ἀπολύσας κληρονόμον*, id est *heredem re-*
liquisse dicitur, c) quam phrasin hæreditatem testamento dela-
tam denotare, obseruauit IAC. PERIZONIUS: d) non aliter
tamen id fieri poterat, quam comitiis calatis, rogante populum
magistratu, & populo iure sciscente, id est, ferente suffragia. e)
Quod ipsum parum libertatis hac quidem in re arguit. Ast li-
berrimam testandi libertatesque & legata dandi facultatem ciui-
bus dedere Decemuiri, in legibus XII. tabularum ita statuen-
tes:

B 2

tes:

- a) §. I. Inst. qui & ex quib. caus. manumittere non poss.
b) Pompon. L. 120. D. de verb. sign.
c) Plutarch. in Romulo p. 20.
d) Perizon. ad Leg. Vocon. §. p. 134.
e) Gell. Noct. Att. Lib. XV. Cap. XXVII. Vlpian. Fragm. Tit. XX.
§. I. & §. I. Inst. de testam. ordin.

tes: a) PATER FAMILIAS VTI LEGASSIT SVPER
 PECVNIAE TVTAEVE SVAE REI, ITA IVS ESTO.
 Quod ius quin a Graecis & praecipue Atheniensibus petierint Ro-
 mani, eo minus videtur dubitandum, quo certius ex PLATO-
 NE, b) DEMOSTHENE c) ac PLVTARCHO d) constat,
 eandem Atheniensibus testandi libertatem fuisse ex legibus SO-
 LONIS. Secundum hanc ergo legem XII. Tabularum tantum
 abest, vt fratribus vel sororibus quidquam deberetur, vt potius
 ne liberos quidem vel exheredes scribere vel praeterire nefas cre-
 deretur. e) Cuius rei exempla haur pauca exstant apud veteres.
 f) Negat id equidem M. AVREL. GALVANVS, g) sed non
 alia ratione negat, quam quod liberi iam vetustissimo iure HE-
 REDES SVI, id est, viuo adhuc parente rerum omnium quo-
 dammodo domini fuerint. Sed praeterquam quod illud domi-
 nium filii familias vix vmbrae domini refert, ne colligi qui-
 dem inde potest, non licuisse ideo parentibus, eos exheredes
 scribere, cui recte ostendit V. C. IO. VAN DE WATER. h)
 ET LVC. VAN DE POLL, i) Sui enim dicuntur, non quod
 iam viuo parente fuerint rerum paternarum domini, sed quasi
 proprii, natiui, domestici, & quia ipsi parentes veteri iure liberos
 reuera tamquam res mancipi in dominio habebant, vt elegan-
 ter demonstrat BYNCKERSHOEKIVS l.) Quum vero saepe
 contingeret, vt aut illecebrae muliebres & nouercalia delinimenta
 patris moribundi voluntatem a liberis nihil tale meritis abdu-
 cerent, aut pater ipse, relicta post tergum humanitate, patrem
 nefarie

- a) Vlpian. Fragm. Tit. XI. §. XIV. L. 53. D. de verb. sign.
 b) Plato de Legib. Lib. XI. p. 679.
 c) Demosthen. orat. de coron. II. p. 983.
 d) Plutarch. vit. Solon. p. 90.
 e) L. II. D. de lib. & postum. Theoph. princ. Inst. de Inoff. testam.
 f) Valer. Max. Lib. VII. Cap. VIII. §. II.
 g) Galuan. de Vstr. Cap. VIII. num. XIII. sequ.
 h) Io. van de Water Obseru. Lib. I. Cap. XI. p. 55.
 i) Luc. vande Poll. de Exher. Cap. VII. p. 21.
 l) Bynckershoek de iure occidendi liberos Lib. I. p. 145. sequ.

nefarie exueret: illa testandi exheredandique libertas sensim, vt POMPONIVS a) ait, *coangustata est, vel INTERPRETATIONE LEGVM, vel auctoritate iura constituentium.*

IX. Et liberis quidem, cum prateritis tum exheredatis iniuste, initio Prator succurrisse videtur. Eo enim pertinere arbitrator illa VLPIANI, b) quibus edictum illustravit: *In contratubulis bonorum possessione liberos accipere debemus siue naturales siue adoptiuos, si neque instituti, neque exheredati sunt.* De liberis enim suis loqui iureconsultum, vel inde patet, quod paragrapho demum VI. de emancipatis agere incipit, & de iis ita disserit: *Et SVI IVRIS FACTOS liberos inducit in bonorum possessionem Prator.* Verum postea inualuit, vt liberis prateritis, testamenta ipso iure nulla viderentur; c) ex eoque tempore non amplius suis, sed emancipatis liberis illo Pratoris beneficio opus erat, d) quamuis & illi bonorum possessionem nonnumquam peterent, si in prioribus tabulis perfectis exheredati; in posterioribus imperfectis fuissent prateriti. e) Illud ius quando inductum sit, & quo primum tempore NVLLIVS MOMENTI visa sint testamenta, in quibus filius, in potestate testatoris constitutus, prateritus esset: non adeo expeditum est. Dabimus tamen operam, vt eius originem ex antiquitatis parietinis, quantum quidem fieri poterit, eruamus. Id mihi constat, CICERONIS temporibus adhuc dubitatum esse, an testamentum, filio praterito, nullum esset habendum. Ita enim speciem huc pertinentem refert TVLLIVS: f) *Quae potuit igitur esse causa maior, quam illius miliis, de cuius morte quum domum falsus ab exercitu nunciis venisset, & pater eius, re credita, testamentum mutasset, & quem ei visum esset, fecisset*
B 3 here

a) Pompon. L. 120. D. de inoff. test.

b) Vlpian. Lib. XXXIX. ad Edict. L. 1. princ. D. de bonor. possess. contra tab.

c) Papinian. L. 1. D. de iniust. rupt. irrit. testam.

d) Vlpian. L. 1. §. 6. D. de bonor. possess. contra tab.

e) Caius L. 12. §. 1. D. eod.

f) Cicero de orat. Lib. I. Cap. XXXVIII.

heredem, esseque ipse mortuus: res delata est ad centumuiros, quum miles domum reuenisset, egissetque lege in hereditatem paternam testamento exheres filius. Nempe in ea causa questum est de iure civili, POSSETNE PATERNORVM BONORVM EXHERES ESSE FILIVS, QVEM PATER TESTAMENTO NEQVE HEREDEM NEQVE EXHEREDEM SCRIPSISSET NOMINATIVIM? Eiusdem historiae meminit VALER. MAXIMVS, a) additque, filium praeteritum omnibus non solum consiliis, (in quatuor enim consilia diuisi erant centumuiros, vt e PLINIO b) discimus) sed etiam sententiis superiores discesse. Et ex eo tempore factum fuisse videtur, vt ius illud admitteretur in forum, & moribus magis, quam certa lege, testaments, quibus filius familias praeteritus esset, nulla viderentur. Hinc paulo post M. Annæus, licet alii in adoptionem datus, M. Corneolani patris testamentum, in quo fuerat praeteritus, apud centumuiros rescidit: c) idque deinde alii quoque fecerunt tempore Augusti. d) Et ita quidem filiis praeteritis satis consultum videbatur. Quid vero si nominativim quidem, at iniuste, exheres scriptus filius? Testamentum eiusmodi non iniustum quidem erat legibusque adversum: (quia nulla umquam lege libera illa testandi facultas restricta fuerat,) sed IMPROBVM tamen INHUMANVM atque INOFFICIOSVM videbatur. Ea enim vocabula ea in re coniungit CICERO. e) De reliquis vocabulis nullum est dubium: cur vero INOFFICIOSVM appellari consueverit eiusmodi testamentum, non adeo notum est. Rem tamen expedit SENECA, f) dum ait: *Sunt, qui ita distinguunt, quaedam OFFICIA esse, quaedam BENEFICIA, quaedam MINISTERIA. BENEFICIVM esse, quod alienus*

- a) Valer. Max. Lib. VII. Cap. VII. §. I.
 b) Plin. Lib. II. Epist. XIV. & Lib. VI. Epist. XXXIII.
 c) Valer. Max. Lib. VII. Cap. VII. §. II.
 d) Idem. ibid. §. IV.
 e) Cicero Lib. I. aduers. Verrem Cap. XLII.
 f) Seneca de Benefic. Lib. III. Cap. XVIII.

alienus det: alienus est, qui potuit sine reprehensione cessare: OFFICIUM esse filii, uxoris, & earum personarum, quas necessitudo suscitatur, & ferre opem iuber. MINISTERIUM esse serui, quem conditio sua eo loco posuit, ut nihil eorum, quae praestet, imputet superiori. Officium ergo erat veteribus, quidquid cognati cognatis debebant, adeoque testamentum illud INOFFICIOSVM dicebatur, quod frustra exhereditatis liberis sine OFFICIO naturalis pietatis in extraneas personas redactum esset, ut illud definit ISIDORVS HISPALENSIS.

a) Ex eo itaque dabatur *querela inofficiosa*, quam quum liberi iniuste exhereditati apud centumuiros solerent instituire: eam etiam *LEX XXXI CENTVMVIRALE IVDICIUM* adpellari a SCAEVOLA b) animaduertimus. Instituta vero hac querela, rescindebantur a centumuiris testamenta inofficiosa, ipsaque etiam legata & datae libertates corruerant, ceu diferte testantur VLPPIANVS c) & PAVLVS, d) quamuis id postea a IVSTINIANO e) demum mutatum sit, qui recisso hac querela testamento, solam heredis institutionem cadere, & reliqua omnia rata esse iussit.

X. Origo huius querelae spissis antiquitatis tenebris et *Eius origo.* iamnum involuitur. Ex praetoris edicto illam arcessit PITHOEVS, f) quam sententiam, licet eam non nimis multis sese probaturum, auguratus sit, adeo tamen probavit RANCHINO, g) ut is haec edicti verba eduti legitima comminisci non dubitaret: *Si quis testamentum inofficiosum dicere velit, eo quod iniuste se exhereditatum aut praeteritum esse queratur, neque ei quarta pars debita portionis ab intestato relicta fuerit, inofficiosi testamenti intra quinquennium ei actionem*

a) Isidor. Hispal. Orig. Lib. IV. Cap. XXIV.

b) Scaevola L. 13. D. de inoffic. test.

c) L. 8. §. 16. D. eod.

d) L. 28. D. eod.

e) Nouell. CXV. Cap. III. extremol.

f) Pithaeus ad Collat. Leg. Mosaic. & Romanar. Tit. XVI. §. III.

g) Ranchin. Edict. perpet. restit. Lib. V. Tit. III.

nem dabo. Sed vereor, ne utrumque hic fugiat ratio. Nam primo querela hæc non instituebatur coram tribunali prætoris, ad quod actiones vere prætorix pertinebant, sed ad centumviros deferabatur, a quibus non actiones ex edicto prætoris descendentes, sed usufruptionum, tutelarum, gentilium, agnationum, alluvionum, circumluuionum, nexorum, mancipiorum, parietum, luminum, stillicidiorum, testamentorum ruptorum aliarque huius generis causæ e iure ciuili profactæ cognoscebantur, vt luculenter docet CICERO. a) Deinde certum est, querelam hanc initio biennio, b) ac postea circumacto quinquennio expirasse; illudque ius etiam ante Constantinum valuisse, docent VLPIANVS bb) & MODESTINVS. c) Remedia vero prætoris rei persecutoria, quæ ad rescissionem actus gesti tendebant, non nisi annalia erant, ceu actionum rescissoriæ, d) Paulianæ, e) quod metus causa, f) itemque restitutionum in integrum g) exemplis demonstrat STRYKIVS. h) Denique ipse PAVLLI i) textus, quo sententiam suam stabiliti credit PITHOEVS, rem hanc conficit. Ait enim iureconsultus: *Qui sui heredes sunt,*

- a) Cicero de Orat. Lib. I. Cap. XXXVIII. Conf. Dionys. Gothofred. ad L. 16. & 17. D. de inoff. test.
- b) Plin. Lib. V. Epist. I. Ex quo loco simul patet, biennium istud non demum constitutionibus Traiani vel Antoninorum indutum esse, ceu existimauit Sicama de iudic. centumvir. Lib. II. Cap. VI. Rectius hoc biennium ab ordinario tempore usufruptionis immobilium reperit Io. van de Water. Lib. I. Obs. Cap. XI. p. 60.
- bb) L. 8. §. ult. D. eod. præter quam nullam in Digestis mentionem huius quinquennii fieri, frustra existimat Io van de Water. Lib. I. Obs. Cap. XI. p. 61.
- c) Modestin. L. 9. D. de querel. inoff.
- d) L. 35. pr. D. de oblig. & action.
- e) L. 6. §. fin. & L. 18. §. 8. D. que in fraud. cred.
- f) L. 14. §. I. D. quod met. causa.
- g) L. fin. C. de temp. in integr. rest.
- h) Stryk. de action. præscript. Sect. III. Membr. III. Ax. II. p. 326.
- i) Paull. Recept. Sen. Lib. IV. Tit. VIII. §. V.

ipſo iure heredes, etiam ignorantes, conſtituuntur, ut fu-
 rroſi, aut infantes, & peregrinantes, quibus bonorum poſ-
 ſeſſionis propter PRÆTORIAM ACTIONEM non erit ne-
 ceſſarium. Quamvis enim hic per actionem prætoriam que-
 relam inofficioſi intelligendam eſſe moneat PITHOEVS; illud
 tamen vel ideo admitti non poteſt, quod VLPIANVS, a) Paulli æqualis, querelam inofficioſi e prætoris iuriſdictione eſſe
 diſerte negat, dum ſcribit: *Non putavit Prætor exheredatione
 notatos & remotos ad contra tabulas bonorum poſſeſſionem
 admittendos: ſicuti nec IVRE CIVILI teſtamenta
 parentum turbare. Sane ſi velint INOFFICIOſI QUERE-
 LAM inſtituere, eſt in ipſorum arbitrio.* Quum enim hic
 diſerte VLPIANVS hanc querelam & a remedio prætoris & a
 iure civili diſcernat: facile patet, illam ex edicto prætoris deri-
 uari haut poſſe. Exiſtimo ergo, *actionem prætoriam* apud
 PAVLLVM nec querelam inofficioſi denotare, nec, quod
 SCHVLTINGIO b) viſum eſt, hereditatis petitionem præto-
 riam: ſed reſtitutionem in integrum, quam infantibus atque ab-
 ſentibus contra omiſſionem querelæ inofficioſi dederat ALEXAN-
 DER Imperator, c) ſub quo floruiſſe Paullum conſtat. Quum
 ergo nihil minus ex hoc PAVLLI loco colligi poſſit, quam quod
 inde collegit PITHOEVS: certiorum huius querelæ originem
 repeririſſe ſibi viſus eſt CUIACIVS. d) Animaduertens enim, le-
 gem IV. DIG. de inoff. teſt. in qua querelæ illius cauſa & ratio
 indicatur, e CAII LIBRO SINGVLARI AD LEGEM GLI-
 CIAM eſſe deſcriptam: acute inde coniecit iureconſultus huma-
 niſſimus, querelam illam e lege quadam Glicia deſcendere,
 quam CAIVS ideo ſingulari commentario illuſtravit. Et ſane
 non ignota olim Romæ gens Glicia, cuius præter LIVIVM,
 C FLORVM

- a) Vlpian, L. 8. pr. D. de bon. poſſeſſ. contra tab.
 b) Schulting. Iuriſpr. antiqu. antejuſtin. p. 408.
 c) Alexand. Imp. L. i. C. de in integr. reſt. min.
 d) Cuiac. Obſeru. Lib. II. Cap. XXI. Lib. III. Cap. VIII. Libe.
 XIV. Cap. XIV. & in Prælect. Papinian. ad L. 15. §. I. D. de inoff.
 teſtam.

FLORVM, SVTONIVM etiam tabulæ capitolinæ a) meminerunt, in quibus ad annum V. C. IOMI. laudatur.

M. CLAVDIVS C. F. GLICIA. QVI. SCRIBA. FVERAT.
DICTATOR: SINE MAG. EQV.

Vnde & præfidi b) aliquando tam digna CVIACIO hæc coniectura visa est, vt eam ipse quoque aduersus HOTOMANVM c) tueretur. Sed iam, re paullo accuratius expensa, ne CVIACII quidem sententia ei omni exceptione maior videtur. Præterquam enim, quod inscriptio illa dubia est: lex quoque ipsa, si ab hoc Dictatore vel alio eiusdem gentis lata fuisset, non GLICIA sed CLAVDIA vel certe GLICIANA debuisset adpellari. Antiquitati enim omnino conuenit, quod obseruauit CAR. SIGONIVS: d) *Neque enim leges a cognomine adpellantur, vt in IVS desinant, sed si id forte fiat, in ANVS, vt Gracchane leges, et non Gracchie, & Cesariane fortasse, non Cesarie: a nomine vero semper, vt Sempronie, Iulie.* Quibus exemplis a SIGONIO adlatis addi potest lex, *Iunia Norbana.* Quam enim alter consul M. IUNIUS SILANVS; alter L. BALVVS NORBANVS adpellaretur; ab illius nomine & huius cognomine lex dicta est *Iunia Norbana*, non *Iunia Norbania*. Sunt etiam, qui cum DVARENO e) ex constitutionibus principum hanc querelam repetunt: sed iis iam a CORN. BYNKERSHOEKIO f) ita satisfactum est, vt quidquam addere nihil attineat. Quæ quam ita sint; circumspicendis rebus omnibus, quæ huc facere videntur, subductisque rationibus, hanc feci summam cogitationum mearum, querelam illam non ex aliqua lege, neque ex pratoris edicto, sed ex interpretatione

a) Pigh. Annal. Tom. II. p. 50.

b) Vid. Præfid. Antiqu. Rom. Lib. II. Tit. XVIII. §. V. p. 575. Tom. I. Adferuntur etiam Cuiacio. Ant. Augustin. de Leg. & SC. voce Glicia. Io. Vine. Geauina de Leg. & SC. n. LXXX. p. 649.

c) Hotom. de Legitima. Disp. IV. Cap. I.

d) Car. Sigon. de Nomin. Rom. p. 1426. edit. Gothofr.

e) Duaren. ad Tit. de inoff. test. cap. II.

f) Bynkersh. Obs. Lib. II. Cap. XII.

tatione prudentum descendere, & ob eam etiam causam non ACTIONEM, nec CONDICTIONEM, sed QUERELAM esse adpellatam, quæ vox, obseruante VOSSIO, a) proprie amicis tantum & necessariis tribuitur. Sane *latissimam illam heredes instituendi potestatem, verbis XII. Tabularum tributam, vel INTERPRETATIONE LEGVM, vel AVCTORITATE IVRA CONSTITVENTIVM coangustatam esse*, ait POMPONIVS: b) ubi *iura constituentes* non alii sunt, quam iureconsulti, quos & alibi in iure nostro IVRIS AVCTORES c) & IVRIS CONDITORES d) adpellari intelligimus. Deinde satis luculenter id adparet ex ipsa huius querelæ natura, quam institui oportebat eo colore, quasi turbatæ mentis fuissent parentes, quum testamentum ordinarent. e) Quo colore profecto opus haut fuisset, si ex lege aliqua aut Prætoris edicto descenderet hæc actio. Ast videbant iureconsulti, testamenta parentum, in quibus liberi iniuste exheredes scripti, nullo iure posse infirmari. Quum tamen nihilominus liberis eiusmodi succurrendum existimarent: commode in mentem venit, quod furiosi ob turbatam mentem ex lege XII. Tab. f) in agnatorum ac gentilium curatione sint, adeoque etiam hæc ratione testamenta condere nequeant. g) Unde denuo colligebant, furiosorum testamenta in se nulla esse. Hæc omnia quum expediti iuris esse non ignorarent: fingebant, patrem, quum faceret testamentum, non integræ mentis fuisse, idque inde præsumendum putabant, quod liberos nihil tale meritos exheredasset,

C 2

set,

- a) Voss. Instit. Orat. Lib. I. Cap. VI. §. II. Add. Petr. Colu. ad Apulei Florid. II. p. 180.
 b) Pomp. L. 120. D. de verb. sign.
 c) Paull. L. 3. D. si pars hered. pet. Modestin. L. 39. D. de ad. empti. L. 17. de iur. patr.
 d) L. 25. C. de nupt. L. 23. C. de procur.
 e) L. 2. D. de inoff. test.
 f) Cic. Quæst. Tuscul. Lib. III. Cap. V. Vlpian. Fragm. Tit. XII. §. II. L. 3. D. de curat. furios.
 g) L. 2. D. qui test. fac. poss.

set, quodque tam malignum de sanguine suo iudicium in virum sanæ atque integræ mentis cadere haut videatur. Hoc commentum, non ad seruandam defunctorum famam, vt vulgo interpretes existimant, sed ad cauillanda legis XII tabularum verba a) comparatum, quum iis feliciter aliquoties procederet: noua inde nascebatur INOFFICIOSI QUERELA, quæ quotidie fere occupabat centumuiros. Et hæc quidem est nostra de huius querelæ origine sententia, a qua nemo fortassis magis fuit alienus, quam GE. SCHVBARTVS, b) qui vllam actionem a iureconsultis inuentam esse, plane negat. Sed quum eam opinionem iam IAC. RAEVARDVS c) solide profligari, & vel actionum VTILIVM exemplo satis constet, iureconsultos in locupletando actionum numero solertes admodum fuisse: d) ea de re fusius hic differere nihil attinet.

Et antiquitas,

XI. Quærentibus porro, quam antiqua sit illa querela, & quo demum tempore in foro audiri coeperit, vix quidquam, quod curiositati nostræ satisfaciatur, nobis suggerunt annales. Iam libera republica eam institui consueuisse, ex CICERONE e) discimus, qui iam anno v. c. MDLXXXIII, illius meminit, dum ita in Verrem inuehitur: *Quis vmquam dixit isto modo? quis vmquam eius rei fraudem aut periculum proposuit edito, quæ neque post editum, neque ante editum prouideri potuit? Iure, legibus, auctoritate omnium, qui consulebantur, testamentum P. Annius fecerat, non IMPROBVM, non INOFFICIOSVM, non INHVMANVM.* Immo iam anno MDXLII eam querelam Romanis haut ignotam fuisse, e VALERIO MAXIMO f) colligo, qui de C. Calpurnio Pisone ita refert: *Egregia quoque est C. CALPURNII PISONIS, Prætoris urbis constitutio. Quum enim ad eum Terentius, ab*
esto

a) Huber Eunom. Rom. ad L. 2. D. de inoffic. test.

b) Ge. Schubart. Exerc. II. de Fat. Jurispr. Rom. §. LXIII. sequ.

c) Raeward. de Auctorit. prud. Cap. XII. p. 1021. Tom. II.

d) Vinc. Gramina de ortu & progr. iur. ciu. §. XLIII. p. 96.

e) Cicero Lib. I. aduers. Verrem. Cap. XLII.

f) Valer. Max. Lib. VII. Cap. VII. num. V.

o^{cto} filiis, quos in adolescentium perduxerat, ab vno in adoptionem dato exheredatum se, QUERELAM detulisset: bonorum adolescentis possessionem ei dedit, heredesque lege agere passus non est. Videmus ergo, iam ad C. Calpurnium Pisonem, Præto^{rem} vrb^{anum} eiusmodi querelam a patre exheredato fuisse delatam. Atqui quum tres eius nominis prætores in annalibus occurrant, quorum primus anno v. c. 10 XLII; a) alter anno 10 LXVII; b) tertius anno 10 CXLIX c) præturam gessit: facile patet, de primo loqui VALERIVM, siquidem alteri non prætura vrbana, sed quæstiones rerum capitalium; tertio Hispania forte obuenerunt, primus autem vere Prætor vrb^{anus} fuit, d) P. Sulpicio Galba & Cn. Fabio Centumalo Coss. id est anno 10 XLII. Quæ quum ita sint, iam vltra centum annos ante CICERONEM notam fuisse oportet inofficiosi querelam. Ea deinde tam frequenter centumuiros fatigauit, vt nulla magis. Vix vero illustrius eius rei existat exemplum, quam T. TETTII VIBONIS, cuius inscriptio existat in hoc marmore apud TOMASINVM: e)

IOVI O. M.
TETTIVS BIVVO
PRO SALVTE
PETRONII MERVLAE
P. PETRONII F,
V. S.

Quum enim is filium C. Tettium infantem e Petronia susceptum exheredem scripssisset: irritum id testamentum reddidit Augustus, filioque subuenit, f) Quam historiam in commentario

C 3

ad

- e) Steph. Vin. Pigh. Annal. Lib. IX. p. CLXXXI.
b) Idem Lib. X. p. CCCIV.
c) Idem Lib. XIV. p. CLI.
d) Patin. Famil. Rom. ex num. p. LVI.
e) Tomasin. de Donat. & Tab. votiu. cap. XXXIII.
f) Valer. Max. Lib. VII. Cap. VII. §. III.

ad illud marmor egregie illustrat THOM. REINESIVS. a) Vnde certissimum est, fatis antiquam hanc querelam, & ex ipsa libera rep. reliquam esse.

Ea paulatim etiam ad alios, & maxime fratres, porrecta.

XII. Quamvis vero initio non nisi liberis iniuste exhereditatis eo modo subueniri cœpisset: ius tamen illud, ceu fieri solet, etiam ad alios non solum agnatos, verum etiam amicos, quos æquitas scriptis heredibus anteferendos esse suadebat, porrectum est. Notum est, filio in adoptionem dato patrem naturalem haut successisse, adeoque, defuncto patre adoptiuo, liberriam ei fuisse testandi facultatem. Idem ius emancipatis filiis competebat. Quamvis enim ita comparati essent emancipationis ritus, vt ante tertiam mancipationem fiduciam interponeret pater naturalis, eaque caueret, vt emtor fiducarius filium sibi remanciparet, quo facto pater iura patronatus, adeoque ius succedendi ab intestato retinebat: b) id ius tamen tantum ad successionem ab intestato pertinebat, neque impediatur filius adoptiuus, sui iuris factus, quo minus testamentum conderet, & heredes, quos vellet, institueret. Et tamen iam olim, libera adhuc republica, liberorum emancipatorum testamenta querela inofficiosa rescindebantur a patribus naturalibus, ceu exemplum supra e VAL. MAXIMO c) adlatum ostendit. Nemo porro ignorat, ad liberos hereditatem matris iure XII. tabularum haut pertinuisse, quia nec suos heredes habere poterant femina, d) adeoque anno demum v. c. lxxxviii. Iuliano Rufo & Gaio Orphito coll. e) cautum esse s. c. ORPHITIANO, vt sine in manu conuentione matrum legitima hereditates ad filios-filiasque

a) Reines. Inscript. p. XXIII, 1.

b) Cai. Inst. Lib. I. Tit. VI. s. III. §. 3. Inst. de legit. agnat. success.

c) Val. Max. Lib. VII. Cap. VII. num. V.

d) Vlpian. Fragm. Tit. XXVI. §. VII.

e) Hos coll. huic anno adsignant accuratissimi factorum auctores Henr. Noris Epist. Consul. p. 462. ap. Græv. Tom. XI. Antiqu. Rom. Ant. Pagi Crit. ad Baron. Annal. ad ann. Christi CLXXXVIII.

que pertinerent, exclusis consanguineis & reliquis cognatis. a) Et tamen iam multo ante illa tempora liberis a matribus praeeritis querelam inofficiosi permissam fuisse, e VALERIO MAXIMO b) & PLINIO c) constat. Ast praecipue etiam fratribus id datum, ut a fratribus praeeriti querelam inofficiosi instituire possent, & quidem iam pridem ante latam legem nostram & CONSTANTINI M. tempora. Auctor enim est VALERIUS MAXIMVS, d) cui soli patet, quae de huius querelae antiquitate scimus, accepta ferimus, Pompeium Rheginum virum transalpine regionis, quum testamento fratris praeeritus fuisset, & ad COARGVENDAM INIQVITATEM eius binas tabulas testamentorum suorum in comitio incisas, habita viriusque ordinis maxima frequentia recitasset, in quibus magna ex parte heres frater esset scriptus, praeregenturque ei centies & sexagies sesterium, multum & diu inter advenientes indignationi suae amicos questum, quod ad HASTAE IVDICIUM attinuerit, cineres fratris quietos esse passum. Sensus est, Pompeium Rheginum, a fratre praeeritum, Romam venisse, querelam inofficiosi instituturum: postea tamen, mutato consilio, cineres fraternos turbare noluisse. Coarguere itaque testamenti iniquitatem idem est, ac inofficiosi querela agere. Hastae vero iudicium non aliud est, quam iudicium centumvirale, quemadmodum & centumviralem HASTAM cogere dicuntur Praetor & decemuiri silitibus iudicandis apud SVETONIUM. e) Iam equidem, quo tempore vixerit Pompeius ille Rheginus, vix constat. Attamen, quum ipse VALERIUS MAXIMVS imperante Tiberio flourerit: facile patet, trecentos minimum annos ante CONSTANTINI M. aetatem fratres iam consueuisse querela inofficiosi aduersus testamenta fraterna

- a) Vlpian. l. c.
 b) Valer. Max. Lib. VII. Cap. VII. §. IV. & Cap. VIII. §. II.
 c) Plin. Lib. V. Epist. I.
 d) Val. Max. Lib. VII. Cap. VIII. §. V.
 e) Sueton. Aug. cap. XXXVI.

fraterna experiri, adeoque hunc Imperatorem non primum fratribus hanc querelam permisisse. Id vero etiam ex ipso iure nostro constat. Dum enim *VLPIANVS* a) ait, *omnibus tam parentibus, quam liberis de inofficioso licere disputare, cognatos vero proprios, qui sint ULTRA FRATREM, melius facturos, si se sumtibus manibus non vexarent, quum obtinendi spem non habeant*: satis superque indicat, fratribus suo iure licuisse aduersus testamenta fraterna de inofficioso disputare. Id quod etiam ex alio *VLPIANI* b) textu elucet, in quo circa inofficiosi querelam plerumque euenire ait, ut in vna eademque causa diuersæ sententiæ proferantur, in eiusque rei exemplum addit speciem, *si AGENTE FRATRE, heredes scripti diuersi iuris fuerint*. Immo tanto minus mirandum, fratribus permissam esse inofficiosi querelam, quanto certius constat, veteri iure etiam amicis, bene de defuncto meritis, licuisse testamentum eius non quidem tanquam *inofficiosum*, sed tanquam *ingratum* coarguere, si personæ, nullo beneficio testatori cognitæ, heredes fuissent institutæ. *VALERIVS MAXIMVS* toto capite octauo agit de testamentis, *quæ rata manserunt, quum causas haberent, propter quas RESCINDI possent*. c) Atqui iisdem accenset testamenta *Q. Cæcili*, qui, præterito *Lucullo*, bene de se merito, *T. Pomponium Atticum* heredem scripserat; d) *T. Marii Verbinatis*, qui Augustum Imp. erga se beneficentissimum, præterierat; e) *L. Valerii Heptachordi*, qui præteritis aduocatis & patronis suis, togatum hostem, *Cornelium Balbum*, instituerat; f) *T. Barruli*, qui *Lentulum Spintherem*, sibi familiarissimum, nulla ex parte heredem reliquerat, g) & deni-

a) Vlpian. L. 1. D. de inoff. test.

b) Idem L. 24. D. eod.

c) Valer. Max. Lib. VII. Cap. VIII. princip.

d) Idem L. c. §. V.

e) Idem §. VI.

f) Idem §. VII.

g) Idem. l. c. §. VIII.

denique M. Popilii, qui Oppium Gallum, ab ineunte adolescen-
tra sibi coniunctissimum, nulla hereditatis parte honorauerat,
a) Hos omnes ergo, licet extranei essent, rescindere testaments
potuisse ait VALERIUS, si voluissent. Quod quo iure facere
potuerint, nisi & amicis tum licuisset, inofficiosi querelam in-
stituere, ego equidem non video. Enimvero postea, vt sit,
multi ea querela abuti coeperunt, maximeque mali principes, qui
non dubitarunt promiscue rescindere testaments, in quibus ipsi
nulla ex parte heredes scripti fuerant. Iam IULIUM CAESA-
REM eiusmodi quid statuisse, ait NICEPHORUS CALLISTUS
b) Refert enim, illum lata lege cauisse, vt senatorius vir de
bonis suis testari haut posset, nisi dimidiam eorum partem prin-
cipi, qui eo tempore futurus esset, reliquisset. Sed qui in hi-
storia Romana non sunt plane hospites, id quidem sibi a NI-
CEPHORO persuaderi haut patientur. Nondum eo tempore
certa lege constitutum fuerat, vt respublica vni pareret perpetuo;
nec tulisset id Caesaris ingenium, vt actu eiusmodi tyrannico a-
nimi sententiam proderet. Procul dubio ergo NICEPHORUM
Caii praenomen decepit, vt Caium Iulium Caesarem in Caii Caesaris
locum substitueret. De eo enim SVETONIUS c) refert, quod
testaments primipilariū, qui ab initio principatus Tiberii
neque illum, neque se, heredem reliquissent, tamquam
INGRATA resciderit. Idem vero deinde solem ne fuit Neroni, de
quo idem SVETONIUS: d) Instituit, inquit, vt INGRA-
TORUM in principem testaments ad fiscum pertinerent: ac
ne impune esset studiosis iuris, qui scripsissent vel didicissent
ea. Denique & de Domitiano: e) Confiscabantur, inquit,
alienissima hereditates, vel existente vno, qui diceret, au-
disse se ex defuncto, quum viueret, heredem sibi Caesarem
esse.

a) Valer. Max. ibid. §. IX.

b) Niceph. Callist. Hist. Eccl. Lib. III. Cap. XXXI.

c) Sueton. Calig. cap. XXXVIII.

d) Sueton. Neron. Cap. XXXII.

e) Sueton. Domit. Cap. XII.

esse. Quæ omnia quum iniquissima essent: meliores, qui sequuti sunt, principes, Traianus puta, Hadrianus & Antonini querelam inofficiosi passim restrinxerunt. De Hadriano sane memoriam prodidit SPARTIANVS, a) eum hereditates eorum, qui liberos haberent, respuisse, tantum abest, vt testamta aliorum, in quibus ipse fuisset præteritus, tamquam ingrata resciderit, Idem procul dubio & successores fecerunt. Quo factum est, vt Alexandri Seueri temporibus ab VLPIANO b) traditum sit, ne cognatis quidem ultra fratres, nedum amicis & familiaribus licere de inofficioso disputare.

Io. van de Water sententia de origine huius querelæ expensâ.

XIII. Et hæc quidem de ipsa huius querelæ origine & progressu monere visum est. Quum vero & vir doctissimus, IOANNES VAN DE WATER, c) ex instituto hanc rem egerit; licebit iam ea, quæ ipsi in mentem venerunt, paullo accuratius expendere, vt, an acu rem semper tetigerit, eo clarius perspicî possit. Primo ergo dum huius querelæ originem ad centumuiros refert, mea quidem sententia, non parum errat. Quamuis enim centumuiros de hereditatibus cognoscerent, non tamen licebat iis, tamquam iudicibus, nouas actiones vel inuenire, vel Prætoris ad exemplum edictis proponere. Querela verò inofficiosi ab iis admissa est ideo, quod color, quo istam obducere solebant, efficeret, vt ex XII. tabulis fluere, aut saltim iisdem haut repugnare videretur. Addit equidem vir clarissimus, stante republica, fictum illum dementiæ colorem nondum inualuisse, excogitatum quippe a iure consultis, quos ætas Iulii Cæsaris & Augusti admirata sit. Sed hæc quidem nullum, nisi in dicentis auctoritate, inueniunt præsidium. Vnde enim didicit vir eruditissimus, ea demum ætate hunc colorem inualuisse? Sive ipsam querelam stante republica ignotam fuisse existimat, siue colorem hunc demum postea accessisse credit. Vtrumque falsum esse adparet, Ad illud enim quod attinet, alia omnia iam su-

pra

a) Spartian. vit. Hadr. cap. XVIII.

b) Vlpian. L. i. D. de inoff. test.

c) Io. van de Water. Obseru. Lib. I. Cap. XI.

gela contra fratris tabulas acturo loquitur, statim addit: *Es erant ab eo instituti heredes, neque sanguine patrio pares, neque proximi, sed & alieni & HVMILES, ut non solum flagitiosum silensium, sed etiam PRAELATIO contumeliosa videri posset.* a) At postea non tam de vilitate heredum, quam statu eorumdem quæri coepit, si quando a fratribus de inofficio disputaretur. Tum demum enim victoriam sibi spondere poterant fratres præteriti, si quis vel *servilis conditionis*, vel non *municeps* heres fuisset institutus. Discimus hoc ex fragmento PAULLI, b) in quo primus IAC. GOTHOFREDVS c) hæc antiqui iuris vestigia notavit. Ait enim ibi iureconsultus: *Quantum ad inofficiosi liberorum vel parentum querelam pertinet, nihil interest, quis sit heres scriptus, ex LIBERIS, an EXTRANEIS, vel MVNICIPIBVS.* Quæ verba *δια διακόλων* nihil indicant aliud, quam in fratrum querela permultum interfuisset, libere, an extraneus vel municeps in tabulis heres scriptus fuerit. Fratribus ergo, ceu ex hac quantiuis pretii lege adparet, anteferri non poterant SERVI, etiam cum libertate instituti, tam levis quippe existimationis, ut non hominibus, sed rebus mancipi, vel possessionibus accenserentur, d) unde notum illud IVVENALIS; e)

O demens, ita servus HOMO est?

Nec magis fratribus præferendi videbantur EXTRANEI, quo vocabulo quidem alias in iure nostro adpellantur, quicumque testatoris iuri subiecti non sunt, vel certe, qui nullo ei cognationis vinculo iuncti: f) sed neutram tamen vocabuli notionem hic locum inuenire arbitror. Quid enim opus erat monere, fratribus anteferri potuisse liberos suos? Aut si contra omnes
nulla

a) Idem. Lib. VII. Cap. VIII. §. IV.

b) Paull. L. 31. §. 1. D. de inoff. test.

c) Gothofr. ad L. 1. C. Theod. de inoff. test. Tom. I. p. 173.

d) Vlpian. Fragm. Tit. XIX. §. 1. Bynkersh. de rebus mancipi & nec mancipi Cap. V. p. 115. opusc.

e) Iuvenal. Sat. VI. v. 211.

f) Brisson. de verb. signif. voce Extraneus.

nulla propinquitate sanguinis iunctos querela hac experiri licuit
 fratribus, quid opus fuit, seruos & non municipes separatim
 nominare, quum vtrique iam extraneorum nomine contineantur?
 Existimauerim itaque, *extraneum* hic a PAVLLO oppo-
 ni municipi, eundemque adeo esse ac *non municipem*. SEX-
 TVS enim POMPEIVS, a) veterum verborum peritissimus
 EXTRARIVM esse ait, *qui extra forum, sacramentum, ius-
 que sit*, id est, qui nec eodem foro vtatur, nec eidem munici-
 pali reip. sacramentum dixerit, nec denique particeps sit reliquo-
 rum eiusdem municipii iurium. *Extrarios* vero & *extraneos*
 in iure nostro promiscue vsurpari, ex textibus constat quam
 plurimis, b) Et alibi etiam in iure nostro EXTRANEI sunt
 homines alterius provinciae c) ceu obseruauit LVC. VAN DE
 POLL. d) Ex quo satis patet, cur extraneis municipes opponat
 PAVLLVS, negetque fratres de inofficioso disputare posse, nisi
 vel seruus vel extraneus heres fuerit institutus, quum contra ea
 in liberis perinde fuerit, liberne an seruus, extraneus an muni-
 cept, heres fuisset scriptus. Atque inde simul insignem lucem
 capit fragmentum VLPIANI e) vbi *circa hanc querelam ple-
 rumque euenire ait, vt in vna atque eadem causa diuersae
 sententiae proferantur*, additque exemplum, *si FRATRE agen-
 se heredes scripti DIVERSI IVRIS fuerint* tunc enim fieri,
*vt pro parte testatus pro parte interstatus decessisse videat-
 ur frater defunctus*. Species enim, qua haec lex illustranda,
 non alia est, quam si quis, fratre praeterito, heredes quosdam
 seruos, quosdam liberos, eosque alios extraneos, alios munici-
 pes instituerit. Tunc enim recisso testamento, pro ea parte, qua
 serui & extranei instituti, cadebat heredis institutio; pro al-
 tera, qua liberi homines, iique municipes; scripti, rata ac firma
 habeba-

D 3

- a) Sext. Pompei, de verb. veter. p. 1373. edit. Dion. Gothofr.
 b) L. 36. D. de bon. libert. L. 78. §. pen. D. de Legat. 2.
 c) L. 3. D. de Offic. praesid. iuncta L. 11. D. de custod. & exhib. reor.
 d) Luc. van de Poll. de Exhered. cap. LXI. §. VI. p. 441.
 e) Vlpian. L. 24. D. de querel. inoff.

habebatur, adeoque testator pro parte testatus, pro parte intestatus, videbatur decessisse. Hoc est illud ius antiquum, quod proxime ante CONSTANTINUM circa querelam inofficiosi viguisse, accurate, ut solet, ostendit GOTHOFREDVS. E-
nimvero diuortium ab hac opinione denno facit IO. VAN DE WATER, a) qui hæc omnia gratis a GOTHOFREDO tradi existimat. Præterquam enim, quod ex multis digestorum legibus b) constet, fratribus nulla addita limitatione querelam hanc fuisse permissam, ante Constantinum M. nec e PAVLLI quidem & VLPIANI textibus, quos Gothofredus adlegauit, colligi posse existimat, fratribus tantum aduersus seruos & extraneos querelam competiisse, quandoquidem in posteriore alia species, ubi scripti heredes aliud atque aliud ius fortiantur, fingi possit, ex prioribus vero non nisi *ἐκ διασολῆς* ratiocinetur GOTHOFREDVS, qualia argumenta in iure valde periculosa esse soleant. Sed vereor, ut victas manus dare cogatur GOTHOFREDVS. Leges, quas allegat WATERVS, fratrum tantum obiter meminerunt, limitationem vero, qua eorum querela restringenda sit, neque addunt, neque aliquam fuisse negant. In LEGE XXIV. D. DE QYER. INOFF. speciem quidem aliam fingi posse affirmat, sed eam audire ego, quam fingere malim. *Multa, inquit WATERVS, accidere possunt, quibus heredes aliud atque aliud ius sortiri debeant. Fac, tribunalia centumvirorum diuisa esse, & in illo fratrem agentem vincere, in alio succumbere.* Vid. Plin. 6. Epist. 33. *ubi hoc & similibus exemplis liquidum fecit* Anton. Faber, in *Rationalib. ad h. l.* Sed fingamus, quod fingi vult WATERVS, diuisa esse centumvirorum consilia, in altero fratrem superiorem; in altero inferiorem discedere; an ideo heredes scripti dici possunt **DIVERSI IVRIS**? Homines *diuersi iuris*, mea quidem sententia, non sunt, qui diuersas sententias in iudicio audiunt, sed qui non vnus eiusdemque status sunt, adeoque ratione statuum illorum diuersis

a) Io. van de Water Obseru. Lib. I. cap. XII. p. 70.

b) L. 1. L. 6. princ. L. 8. §. 5. D. de inoff. testam. L. 21. C. cod.

diuersis iuribus vtuntur, v. c. serui ac liberi, extranei ac municipes, peregrini & ciues. Quod ad PAVLLI textum attinet, non ignorare quidem ait his sacris initiatos, argumenta *ex διαβολῆς* petita esse valde periculosa: sed aut non initiatus sum his mysteriis, aut argumentum *ex διαβολῆς*, si plura membra fingi nequeant, omnium firmissimum est. Hinc si quis dixerit: *in codicillis nihil interesse, testes solemniter rogati sunt, nec ne*: ego quidem non video, quid periculi subit, si *ex διαβολῆς* inde colligam, in testamento testes solemniter esse rogandos. Suo ergo more & hic agit IO. VAN DE WATER, dum Gothofredum argumentis firmissimis subnixum solis coniecturis profligare contendit.

XV. Iam facile adparebit, quid vel noui sanxerit vel e veteri iure retinuerit CONSTANTINVS. Non enim tam nouum ius inuexit, quam vetus in usum reuocauit. Quum enim proxime ante sua tempora solos seruos & extraneos, id est, non municipes, fratribus anteferri haut posse intelligeret: maluit Imperator, vt secundum antiquam obseruantiam tum demum fratribus liceret defunctorum fratrum testamenta rescindere, si personæ, quibus iniusta esse confiterit turpitudinis notas, heredes scriptæ fuissent. Denuo hic in alia omnia discedit IO. VAN DE WATER, a) existimans, iam olim fratribus germanis hanc querelam competisse, & competere etiamnum, siue turpis, siue alia quæcumque honesta persona fuerit heres scripta, adeoque hac in specie nullum inter parentes, liberos & fratres germanos intercessisse discrimen: CONSTANTINVM vero id ius porrexisse etiam ad fratres consanguineos, sed ita, vt iis non nisi ea lege hanc querelam concesserit, si turpis persona illis fuerit prælata. Enimuero nec hac in re admittenda videtur viri eruditissimi sententia. In ipsa enim genuina CONSTANTINI M. epistola, quam supra e CODICE THEODOSIANO b) protulimus, non consanguineorum sed *germanorum* fratrum

Constantinus non tam nouum ius repperit, quam vetus in usum reuocauit.

a) Io. van de Water Obseru. Lib. I. Cap. XII. p. 67.

b) L. 1. C. Theod. de inoff. test.

fit mentio: *Fratres vterini*, inquit Imperator, *ab inofficioſi actionibus arceantur*, & GERMANIS tantummodo *fratribus aduerſus eos duntaxat inſtitutos heredes, quibus inuſtas conſiſterit eſſe notas deteſtabilis turpitudinis, agnatione durante, ſine auxilio praeſtoris petitionis aditus reſeretur*. Iam equidem in aurem nobis dicit vir laudatiſſimus, per germanos hic ſignificari conſanguineos, ſeu eodem patre ſaltem progenitos, eamque notionem tum iuris tum litterarum auctoribus frequentiſſimam eſſe e CUIACIO, a) IAC. GOTHOFREDO, b) & ECKIO c) obſeruat: verum, quamuis id facile largiamur, nec negemus, vere conſanguineos intellexiſſe CONSTANTINVM: nemo tamen ſibi aequè facile perſuadebit, hoc ambiguo vocabulo uſurum fuiſſe imperatorem, ſi germanos a conſanguineis diſtinguere voluiſſet. Germanos fratres ait de inofficioſo diſputare poſſe, ſi turpis perſona fuerit inſtituta; vterinis vero id concedi poſſe, negat. Quis ergo ex his verbis cum ſenſum eliciet, germanos ſemper; vterinos numquam; conſanguineos, turpi duntaxat perſona herede ſcripto, agere poſſe? Non ergo de diſcrimine germanorum & conſanguineorum agit Imperator, ſed germanorum nomine & germanos proprie ſic dictas, & conſanguineos complectitur, iisque querelam inofficioſi, more maiorum, concedit, ſi turpis perſona illis praelata fuerit. Id vero nouum plane eſt, quod turpibus perſonis etiam leui nota adſperſas, & libertinae conditionis homines iunxit; cuius rei quas rationes habuerit, eadem nobis cura in poſterum diſpiciendum videtur.

Cur perſonas
turpes & le-
uiter notatas
fratribus ante
ferri nolue-
rit?

XVI. Vt ergo de hac etiam quaſtione diſſeramus, ipſa huius legis ratio non aliunde rectius, quam ex ipſis legis verbis, intelligi poterit. Genuina vero, quae in CODICE THEODOSIANO d) ſuperest, CONSTANTINI M. epistoſta ea omnia fratribus tradi iubet, QVAE PER TURPITVDINEM AVT
ALI-

a) Iac. Cuiac. Obſeru. Lib. XI. Cap. XXVI.

b) Iac. Gothofred. ad d. L. i. C. Theod. eod.

c) Eck in Princip. Pandect. ad tit. de grad. & adfin. in fin.

d) L. 7. Cod. Theod. de inoffic. teſtam.

ALIQVAM LEVEM NOTAM CAPERE NON POSSIT INSTITVTVS. Ex his vero verbis manifestum est, legem quamdam existisse, qua cautum fuerit, vt personæ turpes, vel leuiter saltem notatæ, incapaces quarundam hereditatum essent, & ad hanc ipsam legem respicere CONSTANTINVM. Non enim iubet, vt personæ turpes institutæ in posterum nihil capiant, fratre defuncti adhuc superstite: sed personas quasdam fratribus anteferri vetat, & eas quidem, quæ iam tum *per turpitudinem vel aliquam lenem notam capere non possint*. Ex quo consequitur, vt legem aliquam, qua personæ eiusmodi ab hereditatibus quibusdam arcentur, in animo habuerit CONSTANTINVS. Idem ex altera quoque eiusdem epistola a) colligitur, qua fratres de inofficio disputare sinit aduersus personas, *QUIBUS INVTAS ESSE CONSTITERIT NOTAS DETESTABILIS TURPITVDINIS*. Quo loco vox *detestabilis* non aliud videtur denotare quam *intestabilis*. Hæc enim vocabula promiscue solent vsurpari apud veteres. Quomodo vero constare potuit, personis quibusdam inuitas esse notas detestabilis turpitudinis, nisi lex quædam hac de re existisset? Atqui nulla vnquam lex personas quasdam ob turpitudinem capere vetuit, quam PAPIA POPPÆA, in qua multa de solidi capacitate, maxime interviri & vxorem, turpitudine aut leui nota insignitam cauta fuerant. Quare ex ea demum lucem foenerabimur legi CONSTANTINI.

Respicit Imp.
ad Legem Papiam
Poppæam

XVII. Scilicet antiquissimis temporibus, fluctuante adhuc inter patricios & plebem republica, non erat inter vtrumque ordinem matrimoniorum communio. In ipsis enim XII. Tabulis lege tantum fuerat, PATRIBVS CVM PLEBE CONNVTIVS NE ESSET. b) Postea, quum plebs satis animaduerteter, legem illam ad stabilendum patriciorum dominatum dissociandosque ciuium animos vnice esse comparatam: anno ab v. c. cccviii. inter tribunicios C. Canuleii tantulus lex perlata est,

Ante eam legem vxores plebeias, at non libertinas ducere licuit.

E

a) L. i. Cod. Theod. de inoff. testam.

b) Dionys. Halic. Lib. X. Antiqu. Rom. extreme.

vt promiscua in posterum essent inter patricios plebemque coniugia. a) Quamuis vero ex eo tempore, maxime, quum plebei honores, magistratus, sacerdotia patriciis extorsissent, satis frequenter gente sua enuberent patriciaz, nec raro patricii, &, qui postea nouum ordinem constituere coeperunt, senatorii viri plebeias domum ducerent: non ferebat tamen Romana grauitas, vt ingenuus sanguis seruarum libertinarumque vt & turpium personarum commercio contaminaretur. Hinc ex LIVIO b) discimus, Hispala Fecenniaz libertinae se esse concessum, vt nubere posset ingenuo. Quali sc, sane haut fuisset opus, si licita tum fuissent inter ingenuos & libertinas connubia. Enimuero ex quo inter ciuiles tumultus in peius ire coeperat vetus Romanorum disciplina: eo sensim res redierat, vt & senatorii ordinis viri, nedum reliqui ingenui, libertinas, lenas, aliasque ex vltima face mulierculas ducerent. M. sane Antonio grauiter id exprobrat CÆCERO, c) quod in libertinae haeserit amplexibus. *Sed hoc, inquit, a te commemoratum puto, vt te infimo ordini commendares, quum te omnes recordarentur LIBERTINI GENERVM, & liberos tuos nepotes Q. Fadii libertini hominis.* Quod exemplum quin plures alii tunc sequuti sint, dubitare nos haut patitur temporum illorum conditio.

Postea senatoribus libertinarumque licentia: Augustus primo quidem anno v. c. MCCXXXV. legem Iuliam de maritandis ordinibus tulit, d) quam ita describit HORATIUS: e)

*Diua producas sobolem, patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Feminis, prolisque nouæ feraci
Lege marita-*

Enim-

a) Lilius Lib. IV. Cap. V.

b) Idem Lib. XXXVIII. Cap. VI.

c) Cic. Philipp. II. Cap. II.

d) Dio Cass. Lib. LIV. p. 608.

e) Horat. Epod. XVIII. v. 17.

Enimvero quum hanc legem iterum iterumque tulisset Augustus, eamque, SVETONIO a) teste, præ tumultu recusantium perferre non posset, nisi demta lenitate parte pœnarum, & vacatione triennii data, auctisque præmiis: demum anno IOCCCLXII lex perlata est, M. PAPIO MVTILO & Q. POPPAEO SECVNDO b) COSS, ex Kal. Iul. suffectis, cen marmora capitulina apud STEPH, VIN. PIGHIVM c) ostendunt, vnde ea lex PAPIA POPPEA; &, quia simul lex Iulia de maritandis ordinibus in illam migraverat, IVLIA & PAPIA dicta est. Ea itaque cautum est inter cetera, *vt omnibus ingenuis, præter senatores, eorumque liberos, libertinam uxorem habere liceret.* d) Ceterum ipsa legitima huius capituli verba partim PAVLLVS e) seruanit, partim ex aliis auctoribus restituit GOTHOFREDVS, f) ex iisque intelligimus, I. senatoribus eorumque filiis, nepotibusque ex filio, pronepotibusque ex nepotibus filio natis interdictum esse connubio cum libertinis, iisque quæ ipsæ, quarum pater materue artem ludicram faceret fecerit, vt & carum, quæ palam quæstum corpore facerent fecerint. Deinde ex iisdem fragmentis discimus, II. senatorum filias neptesque ex filio, proneptesque ex nepotibus, filio natis, per hanc legem nubere haut potuisse libertinis, iisque, qui ipsi, quorum pater materue artem ludicram facerent fecerint. Denique III. eadem lex reliquis ingenuis libertinas quidem uxores permittebat, (id quod DIONE g) teste ideo tum e republica visum est, ὅτι πλείον τὸ ἀρρεῖν τῷ θήλειος τῷ εὐγενῶς ἦν: *quoniam masculi ingenui numerum ingenuarum feminarum multo anteibant.*) iisdem tamen interdicebat nuptiis cum lenis, a lenone lenane

E 2

manu-

- a) Sueton. August. Cap. XXXIV.
 b) Non *Secundus* sed SECVNDINVS vocatur in numis apud Hub. Golz. Fast. Conf. & triumph. p. CCXXIX. & sequ.
 c) Pigh. Annal. Rom. p. XIX.
 d) Dio Cass. Lib. LIV. p. 608. Caius L. 22. D. de nupt.
 e) L. 44. D. de ritu nupt.
 f) Gothofred. Leg. Pap. Popp. p. 279.
 g) Dio Cass. Lib. LIV. p. 608.

manumissis, iudicio publico damnatis, in adulterio deprehensis, & si quæ artem ludicram facerent fecerint, a) Licebat ergo ex eo tempore ingenuo etiam minori libertinam vxorem ducere, quin & matrimonii causa ancillam manumittere. Quod ius non e lege Aelia Sentia, cui ex male intellecto INSTITUTIONVM loco b) vulgo colligunt, sed ex sc. quodam ad legem Papiam Poppæam confecto c) profectum est. Hinc ex eo tempore non pauca existant vetusta marmora, in quibus hæc & similia legimus: d) SALVIAE NYMPHIDIAE LIBERTAE SVAE ET CONIVGI OPTIMAE B. M. DE SE & L. item: SEPTIMVS EVLIANVS CONIVGI & LIBERTAE KARISSIMAE. item: L. AEBVTIVS FELIX FECIT SIBI ET HELPIDI LIB. CONIVGI KARISSIMAE. Enimvero non omnibus promiscue libertinis iungi ingenuos volebant Romani. Hinc tametsi patronus honeste duceret libertam: tantum tamen abest, vt liberto licuerit patronæ, patroniue vxoris vel filix adfectare nuptias, vt potius, si id conatus esset, pro dignitate personæ metalli poena vel operis publici, PAVLLO e) teste, coerceretur, nisi forte ipsa personæ vilitas hanc seueritatem, videretur dissuadere. f) Multo minus ingenuis viris ducere licebat *lenas*, ipsa quæstus turpitudine infames, a *lenone lenaue manumissas*, quippe quæ quæstum corpore fecisse & publicæ patuisse libidini præsumebantur, *publico iudicio damnatas vel in adulterio deprehensas*, quibus ne mica quidem exstimationis supererat, & quæ denique *artem ludicram vel facerent* in præsepte, vel olim fecissent: nam & hunc quæstum tanquam turpem & honestis

a) L. 43. D. de ritu nupt.

b) §. 5. Inst. qui & ex quib. causis manum. non licet.

c) Tempore legis Aeliae Sentiae iura nondum libera erant inter ingenuos & libertinas matrimonia. Ex SC. quodam id ius esse, patet, ex L. 13. fin. D. de manum. vind.

d) Reinesl. Inscrip. p. 15 CCLIX. n. 131. p. 15 CCLX. & 15 CCLXXII.

e) Paull. Recept. Sent. Lib. II. Tit. XIX. §. IX.

f) Papinian. L. 13. D. de ritu nupt.

nellis feminis indignum adspernatos esse Romanos, vel e CORNELIO NEPOTE a) discimus.

XVIII. Quum vero lex sanctione pœnali haur imunita Qui contra imperfecta sit : b) pœnas haur leues illis minatur lex PAPIA hanc legem POPPAEA, qui se eiusmodi personarum connubio commercio personas vel turpes vel leuiter notatas que polluissent. Præterquam enim, quod liberi ex eiusmodi matrimonio quæsiu natiue sui heredes non essent, c) nec parentibus prodesse ad consequenda fecunditatis præmia : d) ipsi hil poterant etiam coniuges neque hereditatem, quæ eis lege obuenerat, capere. neque legatum, neque inter se quidquam capiebant. Quæ de re præclarus existat VLPIANI e) locus, quem, quia ad interpretandam legem nostram egregie facit, integrum adscribere iuuat : *Aliquando nihil inter se capiunt coniuges ; id est, si contra legem Iuliam Papiamque Poppeam contraxerint matrimonium, verbi gratia, si FAMOSAM quis uxorem duxerit, aut LIBERTINAM senator.* Nec inter se tantum nihil capiebant coniuges eiusmodi impares, cum ex VLPIANO quis posset colligere, sed ne hereditates quidem legitimas & legata ab aliis sibi relicta accipiebant, vt ex fragmentis quibusdam veterum iureconsultorum f) acute colligit IAC. GOTHOFREDVS. g)

XX. His ergo præmissis, iam non adeo difficile explicatu Quenam personæ, quales in lege nostra sint personæ, quæ per TURPITUDINEM, aut ALIQVAM LEUEM NOTAM CAPERE turpitudinem vel leuem notam capere non possunt ? Non alia videlicet, quam quas lex PAPIA POPPAEA notauerat. Per turpitudinem capere non poterant personæ, quarum a) nuptiis quosuis ingenuos abstinere oportebat :

E 3

bat :

a) Corn. Nep. præfat. §. IV. V.

b) Vlpian. Fragm. Tit. I. §. I.

c) Paull. Recept. Sent. Lib. IV. Tit. VIII. §. IV.

d) L. 37. §. 7. D. de oper. libert.

e) Vlpian. Fragm. Tit. XVI. §. II.

f) L. 130. D. de verb. signif. L. 79. D. de acquir. heredit. L. 38. D. de mort. causs. donat.

g) Iac. Gothofr. Leg. Pap. Poppe. Cap. IV. p. 276.

bat: vnde ab VLPIANO etiam FAMOSAE adpellantur. Propter aliquam vero leuem notam omnes illi, quibus senatores senatorumque filii & filiae honeste iungi non poterant. Iam pridem enim inter infamiam vel turpitudinem, & leuem notam discrimen statuerant Romani. Accurate illud obseruat NEPOS, a) dum ait: *Quae omnia apud nos partim INFAMIA, partim HVMILIA atque ab honestate remota ponuntur: vbi humile nihil aliud quam leuem notam significare, ex antecedentibus verbis, vbi de mulieribus, artem ludicram facientibus, loquitur, clarissime adparet. Eodem modo distinguit VLPIANVS: b) Si persona honesta sit, remittitur ei satisfactio, & maxime si substantia modica sit: si autem paroum persona VVLGARIS vel MINVS HONESTA sit, ibi dicendum est, satisfactionem locum habere.* Hic quoque personae minus honestae sicut infames; vulgares leuiter notatae. Alia exempla addere nihil attinet. Prouide ergo Augustus ingenuos infamibus; senatores & senatorum posteros humilibus, vulgariibus vel leuiter notatis iungi prohibuit. Et hi ipsi sunt quos *per turpitudinem vel leuem notam capere non posse* ait CONSTANTINVS, quosque ideo & fratribus anteferri vetat.

Per turpitudinem incapaces habebantur lenones & lenae.

XXI. Per turpitudinem ergo capere haut poterant LENAE, ac, quod par ratio exigit, LENONES, qui mulieres quaestuarias prostituiebant, c) siue ipsi per se, siue alterius nomine id vitae genus exercerent, d) siue principaliter hunc quaestum facerent, siue cauponam exercentes corpora quaestuaria in tabernis haberent. e) Hos enim omnes infamia iam praetor notauerat. f) Et quid quaeso eo hominum genere turpius? quid ad omne scelus procliuus? quibus fraudes, periuria, pestilentissimaeque libidines ludus & iocus erant, Omnes sane, quibus aliquis honestatis

- a) Nep. Praef. §. V.
 b) L. 5. §. 1. D. de legit. tutor.
 c) L. 41. §. 7. D. de rit. nupt.
 d) L. 42. §. 8. D. eod.
 e) L. 43. §. 9. D. eod.
 f) L. 1. D. de his qui not. in fam.

fratis sensus erat, ab hac execranda ciuitatis sentina abhorrebant ;
ceui vel ex illis parasti (verbis apud PLAVTVM a) adparet :

*Idem genus est lenonum inter homines , meo quidem
animo ,*

Vt muscæ, culices, pedesque pulicesque, cimices,

Odio & malo & molestia ; bono vsui estis nulli.

Nec vobiscum quisquam in foro frugi consistere audet.

Qui consistit, culpant eum, consputatur, vituperatur.

Eum rem fidemque perdere, tametsi nihil fecit, aiunt

Eodem loco habebantur a LENONE vel LENA MANVMISSÆ, A' lenonibus
quum & has non modo seruilis conditio dehonefatare, sed & pu-
manumissæ,
blica libidini prostitutas fuisse, verosimillimum videretur. Quin
tanto magis intererat reipublicæ, mulieres e lupanari prodeuntes
infamia notari, quo solemnius erat adolescentibus, amicas vel vi
vel pretio a lenonibus abducere, easque tamquam ingenuas vxo-
res sibi deligere. Hæ enim fraudes tam erant Romæ frequen-
tes, vt vix fabulam excogitarent comici, in qua non fallacia
iusmodi poneretur ab oculos. Vnde PLAVTVS: b)

Spectatores, ad pudicos mores facta hæc fabula est.

Neque in hac subagitationes sunt, vllæ amatio,

Nec pueri suppositio, nec argenti circumductio,

*Neque vbi amans adolescens SCORTVM LIBERAT,
clam suum patrem.*

Huiusmodi FAVCAS reperiunt poetæ COMOEDIAS.

Quamuis enim comici Græcorum potius, quam Romanorum, res
in fabulis ob oculos posuerint: soliti tamen sunt eiusmodi præ-
cipue vitia producere in scenam, quæ Romæ erant frequentissi-
ma, & oblique notare mores Romanorum, in peius ruentes, adeo

a) Plaut. Curcul. Act. IV. Scen. II. v. 13.

b) Plaut. Captiu. Act. V. Scen. IV. v. 12.

vt saepe ad antiquae comoediae licentiam adurgerent, ceu vel e BACCHIDE PLANTI a) constat, & iam a IUL. CAES. SCALIGERO b) praclare est obseruatum.

Iudicio pu-
blico damna-
re & in adul-
terio depre-
hense

XXII. Porro, & IUDICIO PVBLICO DAMNATAS & IN ADVLTERIO DEPREHENSAS infamia notat lex Papia Poppaea. Et de prioribus quidem iam Praetor c) ita edixerat: *Qui in IVDICIO PVBLICO calumnia, praenaricationisue causa quid fecisse iudicatus erit, infamia notatur.* Enimvero longius progressus Augustus etiam adulterii aliorumque criminum publico iudicio damnatas infames esse iussit, & non solum, qui ipsas vxores scientes duxerint, lege Iulia de adulteriis teneri voluit, d) verum etiam ingenuis copulatas quidquam capere vetuit lege Papia Poppaea; id quod deinde sc. etiam ad alias mulieres a senatu damnatas porrectum est. e) *Quin tanta seueritate adulteras persequutus est Imperator, vt & in adulterio deprehensas, quamuis nondum sententiam passas, immo quamuis absolutas, infames haberi, nuptiarumque & hereditatum incapaces esse iusserit. f)*

Artem ludi-
cram facien-
tes.

XXIII. Praeterea his accensentur, QVAE ARTEM LVDICRAM FACIUNT FECERINT. Artem vero ludicram facere dicebantur, quotquot operas in scenam saltandi gesticulandi-que causa locauerant, vel etiam extra scenam fuerant gesticulati, g) quales erant mimi, histriones, pantomimi, ὀρχηστῆς, arenarii, de quibus iam ab aliis h) tam copiose actum, vt actum agere

a) Idem Bacchid. Act. V. Scen. III.

b) Scalig. Poet. Lib. I. cap. VIII. p. 32.

c) L. 1. D. de his qui not. infam.

d) Brisson. ad Leg. Jul. de adult. p. 114.

e) Vlpian. Fragm. Tit. XIII. §. 11.

f) L. 43. §. 12. D. de rit. nupt.

g) L. 2. §. vlt. D. de his qui not. inf. L. 10. §. vlt. D. ad L. Iul. de adult.

h) Vid. Torrent. ad Suet. Aug. cap. XLV. Brisson. de iure conub. p. 250. seq.

agere non vocet. Neque tamen in eundem censum referebantur, qui priuatos ludos agebant, a) nec athleteæ, thymelici, xyfici, agitatores, & qui aquam equis, refocillandorum eorum caussa, spargebant, ceterique omnes, qui ludis sacris in deorum honorem inseruiebant, itemque designatores, quos βαβέρας adpellabant, quippe quos omnes iam prætor infamia exemerat. b) Sed & Atellanarum actores artem ludicram facere haut videbantur, siquidem oscum illud ludorum genus iam inde ab antiquissimis temporibus iuuentus Romana tenuerat, nec passa erat illud ab histrionibus pollui. De quo ludorum genere iam a BRISSONIO, c) SCALIGERO, d) TURNERO e) aliisque accuratius actum est. Reliqui omnes, in scenam prodeuntes, tamquam infames tribu mouebantur, ceu ex CORNELIO NEPOTE, f) TERTULLIANO, g) ARNOBIO, h) AUGUSTINO i) aliisque discimus. Ad mulieres in primis quod attinet, eas, ubi mercede conductæ in scenam prodierant, infamia notari cospisse, eo minus mirum est, quo certius constat, eiusmodi mulierculas præter artem ludicram etiam quæstum corpore facere consueuisse, idque tam impudenter, ut, quod a LIPSIO l) primum obseruatum est, transactis fabulis promiscue uiris succumberent. Quo pertinent illa PLAVTI: m)

*Ea inuenietur & pudica & libera,
Ingenua Atheniensis, neque quidquam stupri
Facies profecto, in hac quidem comedia:*

F

Mox

- a) Petr. Fab. Semestr. Lib. I. Cap. XX. p. 115. sequ.
b) L. 2. D. de his qui not. inf.
c) Brisson. de iure connub. p. 251.
d) Scalig. Art. Poet. Lib. I. cap. VIII. p. 33.
e) Turneb. Aduers. Lib. III. Cap. XVII. & Lib. X. Cap. XXVII.
f) Nep. præf. §. V.
g) Tertull. de Spectac. cap. X.
h) Arnob. adu. gent. Lib. VII.
i) Augustin. de ciuit. Dei Lib. II. Cap. XIII.
l) Lipsi. Elest. Lib. I. Cap. XI.
m) Plaut. Casin. Prolog. v. 31.

*Mox hercle vero post, TRANSACTA FABVLA,
Argentum si quis dederit, ut ego suspicor,
Vltro IBIT NVPTVM, non manebit auspices.*

Ob leuem **XXIV.** Et hæc quidem personæ famosæ dicuntur **VLP**IA-
notam capere **NO.** *Leuiter notata videbantur*, quarumcumque connubium
non poterant indignum senatoria dignitate *videbatur*. Sic quum ipsi mimi,
illorum lib- pantomimi, *degypti*, histriones, infames essent; leui nota in-
si, vt & mere- signiti videbantur eorum liberi, quorum a nuptiis non quidem
asices. plebeis, sed senatoribus abstinendum erat ex lege **Papia Poppææ**,
sive suæ essent hæ personæ, sive emancipatæ, sive naturales siue
adoptiuæ. a) Deinde eiusdem commatis habebantur, **QVAE**
PALAM QVAESTVM CORPORE FACIUNT FECE-
RVNT, id est meretrices, siue se in lupanari prostituissent,
sive in taberna cauponaria. b) Et quamuis earum
tantum lex faciat mentionem, quæ quæstum ea turpi-
tudine fecerint; parum tamen interesse videbatur iureconful-
tis, quæstumne ea libidine reuera fecissent, an gratis succubuissent
viris. c) Quin tamen si aliqua paupertatis obtentu in eam tur-
pitudinem incidisset, d) posteaque redisset ad frugem; e) ta-
men ne sic quidem aboleri videbatur pristinae turpitudinis nota.
Nemo vero, cui res Romanæ non plane ignotæ sunt, mirabi-
tur, gentem profano cultui deditam, tantam meretricibus notam
inuisibile, Romæ scilicet extra pœnas legum civilium erat, publi-
ce prostituere corpus, dummodo mulierculæ impudicæ quæstus
illius fooditatem profiterentur apud ædiles, quorum curæ etiam
fornices, popinæ, cauponæ, alique Bacchi Venerisque palæ-
stræ erant demandatæ, ceu luculenter ostendit **LIPSIVS**. f)
Facta hac professione, impune se prostituabant feminae, neque
opus

a) L. 44. §. 2. 3. 4. D. de ritu nupt.

b) L. 43. pr. D. de rit. nupt.

c) L. ead. §. 3. D. eod.

d) L. ead. §. 4. eod.

e) L. 43. §. 4. D. de rit. nupt.

f) Lips. Excess. ad Tacit. Annal. Lib. II. Cap. LXXXV.

opus vlti acriore poena videbatur, quum poenas omnes ipsa ignominiosa illa flagitii professio superaret. Hinc eleganter TACITVS: a) *Vistitia*, inquit, *praetoria familia genita, licentiam stupri apud Aediles vulgauerat*, MORE INTER VETERES RECEPTO, *qui satis poenarum aduersus impudicas in ipsa professione flagitii credebant*. Quam ignominiosa enim visa sit haec quatuor meretricii professio, vel inde patet, quod, antequam ea fieret, nomina mutare, solerent: ad quem morem respicit PLAVTVS: aa)

-- *Quum hic aduenisti in ipso tempore
Namque hodie earum MUTARENTVR NOMINA,
Facerentque indignum genere questum corpore.*

Quem locum praecclare illustrarunt ALCIATVS, b) DVNANTIVS, c) TAUBMANNVS. d) Si qua vero mulier Romae corpus venale haberet, cuius nomen in illo albo haut exstaret, eam Aediles deferebant ad populum, eiusque suffragiis vel multa vel exsilio pledebant, ceu exempla docent apud LIVIVM. e) At gliscendo malo, & feminis etiam illustribus ad euitandas adulterii poenas licentiam stupri profitentibus, primus Tiberius, teste TACITO, f) Senatusconsil. fieri iussit, *ne questum corpore faceret, cui auus aut pater, aut maritus eques Romanus fuisset*. Idem imperator feminas famosas, quae, vt ad euitandas legum poenas iure ac dignitate matronali soluerentur, lenocinium profiteri coeperant, ne quod refugium in tali fraude cuiquam esset, exsilio multauit, vt memoriae a SVETONIO g) proditum est.

F 2

Ex

a) Tacit. Annal. Lib. II. Cap. LXXXV.

aa) Plaut. Pcenul. Act. V. Scen. III. v. 19.

b) Alciat. Parerg. cap. X.

c) Dunant. Variar. Lib. I. Cap. II.

d) Taubmann. ad Plauti loc. alleg.

e) Liu. Lib. X. & Lib. XXV.

f) Tacit. l. c.

g) Sueton. Tiber. cap. XXXV.

Ex quo loco insignem lucem capit textus PAPIANUS, a) in quo ad sc. illud respicitur. Postea quum sub malis principibus denuo inualuisset lenonum, meretricum atque exoletorum vctigal: Alexander Severus id sacro arario inferri vetuit, b) Tacitus vero Imp. prisca severitate usus, teste VOPISCO, c) *meritoria intra urbem stare plane prohibuit*. Tanta ignominia Romæ manebat mulieres, quæ questum corpore facere non dubitarent. Accedebat & aliud dedecus. Quum enim, facta hac professione, IVRE ac DIGNITATE MATRONALI, vt SVE-TONIUS d) loquitur, EXSOLVVERENTVR mulieres: oportebat eas & cultum matronalem cum habitu meretricio mutare, quo facilius eas ipse externus habitus ab honestis feminis seungeret. Hinc *meretricie vestis* meminit VLPIANUS, e) eamque *matronali* pariter ac *ancillari* opponit: & TER-TULLIANUS f) conqueritur de inclinata temporum suorum disciplina, quibus nulla lex amplius istas publicarum libidinum victimas a matronis & matronalibus decoramentis coerceat. Habitus vero ille meretricius, ceu a LIPSTO, g) BRISSONIO h) aliisque observatum, in eo consistit, quod probrosæ feminæ, posita instita ac stola, togam meretriciam sumere cogentur. Huc enim pertinent illa IUVENALIS, i)

- - - *Carfina talens*

Non sumet damnata TOGAM.

Nec non illa HORATII; l)

- - - *Quid inter -*

Est in matrona, ancilla, peccesue TOGATA?

a) Papinian. L. 10. §. 2. D. ad Leg. Jul. de adult.

b) Lamprid. Alex. Seu. cap. XXIV.

c) Vopisc. Tacit. cap. XI.

d) Sueron. l. c.

e) Vlpian. E. 15. §. 15. D. de injur.

f) Tertullian. de cultu mulier. cap. XII.

g) Lipsi. Exc. ad Tacit. p. 1176.

h) Briffon. Antiqu. Rom. Select. Lib. I. Cap. IV.

i) Juvenal. Satyra II. v. 69.

l) Horat. Serm. Lib. I. Satyr. II. v. 63. & 21.

Vbi *togatam* pro meretrice poni, iam ab ACRONE scholiasta notatum est. Denique & MARTIALIS a) in hanc togam ita ludit;

Coccina famose donas & ianbina moechæ:

Vis dare, quæ meruit, munera? mitte TOGAM.

Quum ergo tam ignominiose Romæ habitæ sint mulieres, quotquot venalem habere pudicitiam non dubitabant, quum tamen stuprum extra legum civilium poenas esset & facile patet, cur iis leuem saltem notam inuulerit lex PAPERÆ POPPÆÆ.

XXV. Eadem leuis notæ macula hæere videbatur LIBERTINIS, siquidem & cum his senatoribus nulla erat connubii communio. Quamuis enim post leges Aeliam Sentiam & Iuniam Norbanam non esset vna omnium libertinorum conditio, siquidem alii ad Quiritium; alii Latinorum in colonias deductorum b) iura manumissione adspirabant, solisque deditis & stigmatibus & suppliciis in seruitute infictis aliquid maculæ hæere videretur: existimabant tamen Romani, libertinos in vniuersum omnes ex pristina seruitute vitii & maculæ quidquam trahere, quod existimationem eorum integram esse haut pateretur. Hinc PLEINIVS c) Pallantem, quamuis summis honoribus in palatio, ipsisque prætoriiis ornamentis condecoratum a senatu, *fastidiosissimum mancipium* adpellat, eique *honesto loco navos* opponit. Eadem de causa nec in senatum legi, d) nec ad honores & militiam palatinam admitti poterant libertini. e) Quin opus iis erat, *restituione natalium*, vel, vt IV-

F 3

STINIA-

a) Martial. Lib. II. Epigr. XXXIX.

b) Vlpian. XIX, 4. Fragm. Reg. ex vetere iureconsulto n. VIII. p. 809, edit. Schultingii. Conf. Ez. Spanh. Orb. Rom. Exerc. I. §. IX. & Antiqu. Rom. Præsidis. Lib. I. Tit. IV. & V. §. XIV. p. 120. & Adpend. Lib. I. §. CXXII. p. 391. Tom. I.

c) Plin. Lib. VIII. Epist. VI.

d) Vid. Gothofr. ad L. 3. Cod. Theod. de libert. Tom. I. p. 377.

e) Lips. ad Tacit. Annal. Lib. XI. p. 283. Spanh. Orb. Rom. Exerc. I. §. IX. p. 21. L. 3. C. Th. de libert.

STINIANVS a) vocat, τῷ τῆς παλιγγενεσίας διναις, quod beneficium consequuti, *perinde habebantur, ac si ingenui facti, medio tempore* MACVLAM SERVITVTIS *non sustinuissem, ceu loquitur* MODESTINVS. b) Ex quo simul patet, non ad liberationem tantum ab operis atque obsequiis patrono exhibendis, vti vulgo existimant, sed ad maculae illius, quae ipsis ex pristina seruitute haerere videbatur, abolitionem pertinuisse hoc beneficium, adeoque libertinae conditionis hominum non integram fuisse existimationem, qua soli ingenui Romae gaudebant.

Legis nostrae occasio, & cur ad legem Papiam Poppaeam respexerit Constantinus?

XXVI. Iam satis ex his constare arbitror, quanam sint illae personae, quas PER TURPITVDINEM vel LEVEM NOTAM CAPERE non posse, ait CONSTANTINVS. Sed quid, inquis, legi nostrae cum Papia Poppaeae commercii? Finge coniuges, qui contra hanc legem inierant matrimonium, nec inter se quidquam nec ex testamento extraneorum capere potuissent; quid hoc ad querelam inofficiosi, fratribus a CONSTANTINO permissam? Sed salua res est: Lex Papia Poppaeae, ad locupletandum aetatum, vt TACITVS c) ait, comparata, mirum in modum semper placuit principibus Romanis, adeo vt nulla temere lex pluribus s. c. & constitutionibus principum firmata sit, quam illa de maritandis ordinibus. Sed paullo ante CONSTANTINI aetatem a veteri illa disciplina fuerat deficitum, eoque sensim processerat non civium tantum plebeiorum sed & illustrium impudentia, vt vilissimis se matrimoniis polluere haud dubitarent. Hinc summi etiam viri vxores ducebant lenas, meretrices, mulieres scenicas, libertinas, de furno & lacu redeuntes; & vicissim mulieres summo loco natae in libertorum seruorumque amplexus ruebant, ceu e binis CONSTANTINI constitutionibus constat, quarum altera anno cccxx, mulieres seruili amore

a) Nou. LXXXVIII. cap. I.

b) Modestin. L. 5. D. de natal. ressit.

c) Tacit. Annal. Lib. III. cap. XXVIII.

amore bacchantes coercet ; a) altera, xvi. annis post edita b) legem Papiam Poppæam reuocat in vsum, & non solum senatoribus, verum etiam viris perfectissimis, ipsisque duumviris & Phoeniciarchis ac Syriarchis, nuptiis eiusmodi indecoris mira seueritate interdicit : quibus legibus profecto haut fuisset opus, nisi tum frequentissimæ esse coepissent indecoræ eiusmodi nuptiæ. Hos ergo famulos coniuges susceptosque ex illis liberos heredes deinde instituebant ex asse, ceu ex constitutione paullo ante laudata c) patet. Iam quidem aduersus has fraudes satis praesidiū erat liberis legitimis & parentibus, quibus iam ab antiquissimis vsque temporibus licuerat querela inofficiosi aduersus quoscumque experiri, si portio illis legitima deesset. Verum fratribus nullum erat ius rescindendi eiusmodi tabulas, nisi vel seruus, vel non mupiceps, seu extraneus fuisset heres institutus. Hæc ergo animaduertens CONSTANTINVS, fratribus hac lege consulere decreuit, iisque concessit inofficiosi querelam, si heredes fuissent scripti, qui ex lege Papiæ Poppææ PER TURPITVDINEM vel LEVEM NOTAM CAPERE haut possent, id est lenones, lenæ, a lenone vel lena manumissæ, iudicio publico damnati, in adulterio deprehensi, qui quorumue parentes artem ludicram fecerint, quæ quæstum corpore fecerint, ac denique libertini ac libertina. Quod vero non speciatiim coniugum ; sed in viuensum turpium personarum meminit Imperator, illud ideo factum est, quod non temere videretur contingere posse casus, quo quis personam infamem, & nulla sibi consuetudine venerea cognitam, præmissis fratribus, heredem scriberet.

XXVII. Hæc est nostra de sensu legis CONSTANTINIANÆ sententia, cui profecto inde etiam haut parum ponderis videtur accedere, quod antiquissimi interpretes easdem præne perfonas interpretibus veteribus demonstratur.

- a) L. vn. C. de mul. quæ se propr. seru. iunx. edita non anno CCCXXVI. vt in Codice Iustiniano est, sed anno CCCXX. Vid. Gothofr. Chronolog. Leg. Cod. Theod. præmiss. ad h. ann.
 b) L. i. C. de natur. lib.
 c) L. vn. C. de mul. quæ se propriis seru. iunx.

sonas, quae ex lege Papia Poppæa capere per turpitudinem non poterant, in hac lege intelligi docuerunt. THEOPHILVS a) sane, explicaturus, quales sint illae personae turpes leuisque nota macula adspersa; Ἀδελφὴ δὲ, inquit, καὶ ἀδελφὸς ἀνατρέψασσι τῆνικαὐτὰ τὴν τὲ τελευταίαν τὴν διαθήκην, τῶν σκρίπτων προτιμάμενοι, ἥνικα αἰσχρὸν ἐπέχσιν οἱ γεγενημένοι πρῶσωπον, οἷον ἠνίοχοι, μίμοι, κυνηγοὶ, καὶ οἱ ἀπὸ αἰσχρῆς μίξεως ἐγνωσμένοι, τὶτο γὰρ ταῖς θείαις περιέχεται διατάξαι. Porro soror & frater tum demum testamentum defuncti subuertunt, quasi scriptis heredibus a iure prelati, quum heredes instituti turpes personas sustinent, ut AVRIGAE, MIMI, ARENARIJ, & hi, QUORVM FAMILIARITAS EX TURPI CONSVETVDINE CONFLATA EST. Sic enim id sacris constitutionibus expressum est. Eodem modo legem nostram interpretatur CONST. HARMENOPYLVIS: b) Οἱ δὲ ἐκ πλαγίᾳ, ἥνικα μόνον αἰσχρὸν ἐπέχσιν οἱ γεγενημένοι κληρονόμοι πρῶσωπον, ἠνίοχοι τυχὸν ὄντες, ἢ μίμοι, ἢ κυνηγοὶ, ἢ ἀπὸ αἰσχρῆς μίξεως ἐγνωσμένοι. At qui ex transuerso sunt, tum demum, quum turpem scripti heredes personam sustinent, quod forsitan AVRIGAE, MIMI aut ARENARIJ GLADIATORESVE sint, aut ex TURPI CONSVETVDINE contracta familiaritas. Omisit yterque libertinos, de quibus tamen, quum eorum in lege ipsa discrete fiat mentio, non multum laborabimus. Habemus vero hic eos, qui artem ludicram faciunt, id est, mimos, aurigas arenarios, quos CONSTANTINVS quoque in constitutione, qua legem Papiam confirmat, c) eodem fere modo coniunxit. Habemus lenones, lenas, a lenonibus manumissas, vel uti CONSTANTINO in eodem lege vocantur, tabernarias, & quae quassum corpore fecerint. Has enim omnes probrosas feminas hic τὰς ἀπὸ αἰσχρῆς μίξεως ἐγνωρισμένας vocari, facile patet. Quin ex eadem phrasi non obscure patet, ad turpes cum eius-

a) Theoph. ad princ. Inst. de inoff. test.

b) Harmenop. Promtuar. Lib. V. Tit. VI. §. II.

c) L. vn. C. de mul. quæ se propr. feru.

eiusmodi personis coniunctiones, quas ipsas lex Papia Poppæa coercuerat, hic respici. Non multum ab his Græcis interpretibus abit vetus Latinus, a) qui CODICEM THEODOSIANVM illustrare studuit, &, GOTHOFREDO b) obseruante, nonnumquam rem acu tetigit felicissime. Is enim legi nostræ hoc quantiuis pretii scholion adiecit: *Germanis fratribus prætermisiss, id est vno patre natis, si turpibus personis, id est, infamibus, fuerit hereditas derelicta, hoc est, aut pro libidine MERETRICIBVS, aut pro inhonesto affectu NATURALIBVS, aut certe THYMELICIS vel de LIBERTIS suis, agendi contra testamentum licentia reseruat.* Sunt & hic *meretrices*, id est legis Papiæ Poppææ stilo, quæstum corpore facientes, sunt *thymelici*, id est artem ludicram facientes. Hos enim licet infamia exemisset prætor: facile tamen condonandum auctori, quod vetus thymelicorum & reliquorum ludionum discrimen non adeo accurate compertum habuerit. Adfunt denique *liberti*, quos ipsos etiam *infamibus* accenset interpretes, forte quod eius sæculum ignoraret personarum infamium & leuiter notatarum differentiam. Spurius vel *naturales* liberos quo iure huc referat, infra patebit. Quum vero hæc tantum exempli causa attulerit: facile patet, cum dum meretricis meminit, nec lenas, a lenonibus vel lenis manumissas, iudicio publico damnatas, in adulterioque deprehensas exclusas voluisse. Hæc ergo satis demonstrant, interpretes vetustissimos non alias personas, quam quæ ex lege Papiæ Poppææ per turpitudinem vel leuis notæ maculam capere non poterant, hic intellexisse. Quæ in re quum procul dubio auctores antiquiores sequuti sint: non parum profecto interpretationi nostræ inde accedere videtur verosimilitudinis.

XXVIII. His ergo de sensu legis præmissis, facile patebit, Doctrina vulgaris de leuis notæ maculæ natura. Quam ut breui exhibeamus, primo quidam

a) Interpret. vetus L. i. C. Theod. de inoff. test.

b) Gothofr. Prolegom. Cod. Theod. Cap. VI. p. CXCIV.

quidam statuunt, esse aliquam leuis notæ maculam, alii illam nul-
lum, nisi in fingentium audacia præsidium inuenire contendunt.
a) Deinde nec, qui istam leuis notæ maculam admittunt, in
eamdem omnes ingrediuntur sententiam. Alii eam illam ab infam-
ia facti, quam adpellant, vix discrepare aiunt: b) alii, qui re-
liquis accuratiores videri volunt, ab infamia plane sciungunt; c)
maxime, quia in lege nostra infamia & hæc macula iungantur
particula VEL, quam doctores sua natura in diuersa cadere ob-
seruant. d) Addunt iidem, tantum non in oculos incurere
vtriusque ignominie differentiam. Infamiam enim facti nasci ex
turpi facinore, aduersus leges admissio, coque proprio: leuis
notæ maculam etiam ob fordidum vitæ genus & parentum vitium
adspergi, nec non ob alias causas, nescio quas, quas exemplis
potius quam definitione aliqua exprimi posse existimant, e) De-
inde illam aiunt perpetuo hæere, adeo, vt si vel principis benefi-
cio aboleatur, litura tamen maneat, vt argute ea de re dixit Clau-
dium apud SVETONIVM: f) hanc vel restitutione natalium,
vel deserto turpi vitæ genere extingui facilius. g) Et inde qui-
dem hanc formant huius maculæ definitionem, quam tamen nec
sic quidem omnes admittunt: *eam esse maculam, que opinio-
ne honestorum virorum ob defectum legitimorum natalium
aut fordidum vel abiectum vitæ genus aut mores & actiones
non dolosas quidem, ab honestate tamen recedentes, inuritur,
facile extinguendam. h)*

XXIX.

a) Valsq. Lib. I. de testat. potent. §. X. n. LXVIII. Boccr. Class.
V. Def. XXIV. n. XXVII.

b) Hartm. Piff. Quæst. iur. Lib. I. Quæst. XXX. n. II. Petr. Heig.
Quæst. XXI. n. XVIII. Peck, de regul. iur. Canon. Reg. LXXXVII.
Ludwell. ad §. 2. Inst. de inoff. test.

c) Lsuterb. Colleg. theor. pract. Lib. III. Tit. II. n. XXXI. From-
mann. Diss. de leuis notæ mac. §. VI. Struu. Exerc. VII. 20.

d) Srauch. Lex. Particul. voce VEL p. 268.

e) Vid. Muller. ad Struu. Tom. I. p. 369.

f) Sueton. Claud. cap. XVI.

g) Frommann. Diss. de leuis notæ mac. §. LVIII. sequ.

h) Lauterbach. I. c. Frommann. I. c. §. VII.

XXIX. Hac semel admiffa definitione, dici non potest **De personis** quam magnam, vt ita dicam, proſcriptionis tabulam ſuſpendant **quas hodie** doctores, & quot homines, numquam vel a præfore vel moribus **levis notæ** notatos, hac macula adſpergant. Sic honeſtorum hominum **macula ad-** tribu mouent, ac tantum non e ſocietate hominum proſcribunt **ſperſas pu-** **CARNIFICES & LICTORES**, eo, quod non iuſtitia ſtudio, **tant.** ſed innata quadam truculentia in reos ſeuire ſoleant, a) nihil- que turpius excogitari poſſit, quam tam horrendi muneris pro- feſſione facere quaſtum, aliorumque ſordibus & ſanguine viuere, b) Hinc non modo ipſis his hominibus hanc notam inu- runt, verum etiam eorum liberis; quid quod eam non ſecus ac contagioſam luem, etiam illos inſicere exiſtiment, qui eorum hominum conſuetudine frequentius vtuntur; c) quaſi vero ipſe ſpiritus carniſicum & licitorum pollueret obuios, & aerem, qui nos ambit, peſtilenti quodam ſidere adflaret. Quod quamuis cordatioſum iureconſultorum iudicio iniquiſſimum, & ab omni ratione alienum ſit; d) tam facile tamen a iureconſultis perſua- ſum eſt principibus & imperii ordinibus, vt res digna videretur, quam publicis legibus firmarent. Cautum enim illis eſſe non ignoramus, e) ne carniſices & licitores eodem, quo reliqui ciues, habitu vterentur: quali habitu diſcolori eos etiamnum in ciui- tatibus quibusdam celebrioribus incedere, animaduertimus. Hiſce plerique iungunt, **EXCORIATORES PECORVM**, f) eos- que, qui latrinis purgandis adhibentur, g) quos ipſum ſordidiſ- ſimum vitæ genus indignos honeſtorum virorum conſortio red- dat.

G 2

- a) Damhoud. Praſt. Crim. Cap. CXLII. n. VI. Carpz. Prak. Crim. Part. III. Quaſt. CXXXVII. n. 58.
 b) Muller. ad Stru. Exerc. VII. Theſ. XX.
 c) Carpz. l. c. n. LIX. Freher. de Infam. Lib. III. Cap. XXIV.
 d) Richt. Part. II. Decif. LXXX. n. II. Stryk. vſ. modern. Dig. Lib. III. Tit. II. n. IV.
 e) Reform. Polit. anni cſo 15xxx. rubr. von Nachrichten.
 f) Richt. Part. II. Dec. LXXX. n. XX. Harpr. ad §. 2. Inſt. de in- off. teſt. Hahn. ad Weſenb. tit. de his qui not. inſ. n. II.
 g) Fromm. diſſ. alleg. §. XXI.

dat. Nec melioris conditionis esse iubent CASTRATORES SVVM, a) & CIRCVMFORANEOS, ipsis quippe imperii legibus notatos, b) desperatos porro LVSORES, c) PRODIGOS, d) EBRIOSOS, e) MERETRICES, quæ pristina vitæ turpitudini nuncium miserunt, f) LYRRISTAS & CITHAROEDOS, vicatim oberrantes, g) ipsosque VESPILLONES & SANDAPILARIOS, eo quod cadauera tractent, eorumque vota eadem sint, ac orci, h) Denique & SPVRIOS huc referunt, & quidem non solum vulgo quæsitos, sed & liberos naturales, quos alii infames, i) alii leuiter saltem notatos existimant. l) Paulo benignius quidam agunt cum liberis præcocibus, m) quos tamen antiquo iure germanico notatos nouimus, n) & exposititiis, o) quorum dubia origo suadet, vt in benigniorem sententiam ingressi, eos e iusto potius matrimonio, quam e furtiuis amplexibus, natos existimemus.

De aliis, quas
olim hac macula dehon-
estant.

XXX. Tam late itaque, e doctorum sententia hodiernum, patet leuis notæ macula: Olim vero multo latius patuit. Eo enim impudentiæ quidam doctorum progressi sunt, vt vix vllum opificium aut vitæ genus macula vacuum esse paterentur, tametsi illud nec sordidum esset, nec abiectum. Scilicet non omnes statim

- a) Stryk. Vt. mod. Digest. I. c. Hahn. I. c.
 b) Recept. imp. anni ciro 1333. tit. XXXVIII.
 c) Mascard. de probat. Conc. 1000000000. n. III.
 d) Speidel. voce verschwender.
 e) Schneidew. ad §. 1. Inst. de inoff. test.
 f) Lauterb. Diss. de sing. Fratr. iurib. p. 83. n. IX.
 g) Petr. Eriz. de nobilit. thes. XXX.
 h) Bud. ad L. 5. §. 8. D. de inoff. test.
 i) Valasc. conf. XVII. Farinac. de Delict. Part. I. Quæst. XIII. n. LII. Tusch. tract. Concl. Tom. VII. Concl. CCCCXV. n. I. & XXI.
 l) Ant. Fab. in Cod. Lib. IX. Tit. XXVIII. n. XX. Bachou. ad Treutl. Vol. I. D. VIII. ad fin.
 m) Fromm. Diss. alleg. §. XVIII.
 n) Ius prou. Saxon. Lib. I. Art. XXXVI.
 o) Frommann. l. c. §. XIX.

statim artes, non omnia opificia, in Germaniæ urbibus in certas tribus vel corpora coaluerant. Multa erant vitæ genera, quæ ab omnibus e facie etiam plebis promiscue poterant exerceri. Quum ergo sola, quæ in corpora coaluerant, opificia honesta dicerentur, (*ehrliche und zünfftige Handwercke;*) facile in eam sententiam ingressi sunt doctores, omnia reliqua leui quadam nota insignita esse. Atque inde est, quod doctores veteres & PICTORIBVS, a) NUMVLARIIS, b) COQVIS, c) LANCIONIBVS, d) PISTORIBVS, dd) FABRIS, e) CARPENTARIIS, f) LIBRARIIS, g) SARTORIBVS, h) NAVTIS, i) FULLONIBVS, l) MVLIONIBVS, EQUISONIBVS, AVRIGIS, m) BAIVLIS, n) OPILIONIBVS, o) & aliis leuem hanc maculam adspargere non dubitarint. Inprimis vero reliqui opifices status controversiam non semel mouerunt *textoribus, tonsoribus, balnearioribus, molitoribus, buccinatoribus, publicanis,* quorum ne liberos quidem in tribus suas & corpora admittere voluerunt, donec his aliisque, nullo suo merito notatis, publicis imperii legibus consultum est anno inprimis c^o r^o XLVIII, p) Ex his vero satis patet, inreconsultos, nullis certis principiis hac quidem in re innixos, suo arbitrio, quos-

G 3

- a) Nold. de Statu nobilit. ciu. cap. XVII. th. CLXII. Friz. de nobilit. th. XXX.
 b) Friz. l. c.
 c) Nolden. l. c.
 d) Nolden. l. c. Sinib. Vbald. de Nobilit. axiom. LVE.
 dd) Nold. Friz. l. c.
 e) Iid. l. c.
 f) Iid. l. c.
 g) Iid. l. c.
 h) Nold. Vbald. Friz. l. c.
 i) Iid. l. c.
 l) Iid. l. c.
 m) Barbof. ad L. 27. C. de inoff. test.
 n) Gomez. Tom. I. Cap. XI. n. XXXVIII.
 o) Friz. l. c.
 p) Reform. Polit. anni c^o 15 XLVIII. Tit. von Handwercks. Söhnen.

quoscunque liberet, leui macula adpersisse, pessimo profecto ad posteritatem exemplo.

De effectibus
huius maculae

XXXI. Denique quod ad effectus huius maculae attinet, eos & multos & satis tristes fingunt doctores. Præterquam enim, quod ex hac ipsa lege nostra arguunt, fratres consanguineos, testamento præteritos, querelam inofficiosi instituire posse: idem etiam procedere aiunt in querela inofficiosa donationis & dotis; siquidem tanta inter has atque illam intercedat similitudo, ut ab altera ad alteram ducere liceat argumentum. a) Vnde si frater, fratribus vel sororibus post habitis, vel vniuersa bona in personam turpem transtulerit, vel marito, leuis notæ macula insignito, eadem in dotem dederit: vtrumque actum ex hac ipsa lege rescindi posse aiunt PEREZ, b) DONELLVS, c) RITTERSHVSIVS, d) & BRUNNEMANNVS, e) Deinde ex eadem lege nonnulli exculpunt actionem nouam ad supplendam portionem legitimam comparatam, fratribus etiam & sororibus, competentem, si frater, instituta turpi persona, minus illa portione iis titulo quocumque reliquisset, f) Præterea ab omni dignitate arcet personas hac macula notatas, g) adeoque nec sacros ordines ab iis suscipi, h) nec rempublicam geri posse, statuunt, i) Porro eadem seueritate ex opificum corporibus exulare eos iubent, eaque in re quam religiosi sint opifices, & quantum sæpe negotij hac superstitione sua non modo tribunalibus, sed & ipsi imperii comitiis, facessere soleant, neminem latet,

a) Trentacinqu. Resolut. III. num. XIV.

b) Perez. ad L. fin. C. de inoff. donat. num. II.

c) Donell. Comment. Lib. XIX. cap. XI.

d) Rittershus. ad Nouell. Part. V. cap. XIII. n. XIV.

e) Brunnem. ad L. vn. C. de inoff. dot.

f) Paull. a Castro ad L. 30. C. de inoff. test. n. III. Bardili Diss. de condict. ad suppl. legit. th. XVIII. Fromm. diss. alleg. n. LIV.

g) Ob L. 2. C. de dign.

h) Ob c. 23. X. qui fil. sunt legit.

i) Frommann. I. c. 9. LXVII.

latet, cui non plane ignota est tritissima per Germaniam paroemia: *Die Aemter vnd Zünffie in den Städten müssen so rein seyn, als ob sie von Tauben gelesen wären.* a) Denique & testimonio harum personarum non multum tribuunt, b) & parum abest, quin spurios aliosque, quos macula illa notandos existimant, nec ad suppletorium, quod vocant, nec purgatorium ius iurandum admitti posse, contendant, c) Quod tamen ab aliis merito in dubium vocatur.

XXXII. Ita in nucleo exhibuisse videmur, quæ integris *Errores do-*
commentariis de LEVIS NOTAE MACVLA disputant docto- *rum circa*
res. Quo fundamento vero hæc omnia nitantur, ex iis, quæ su- *naturam hu-*
pra de legis nostræ occasione & sensu disseruimus, facile intelli- *ius maculæ.*
ges. Primo ergo, quod ad huius maculæ naturam attinet, non falluntur profecto, qui eam ab infamia discernunt. Præterquam enim quod TVRPITVDO & LEVIS NOTA in textu nostro manifesto distinguuntur, & exemplum liberti, de quo loquitur CONSTANTINVS, non patitur nos de infamia vel iuris vel facti cogitare: illud ex antiquitatibus certissimum est, Romæ plebem vltimam, quam libera adhuc rep. in tribus vrbanas coniectam nouimus, quales erant turba forensis, d) libertini, e) apparitores magistratuum & serui publici, f) vltimum plebis constituisse ordinem, & tamquam *sordem & fecem vrbis*, vè CICERO g) vocat, nullo loco habitam fuisse. Sane enim nec dignitate hi gaudebant, nec censu, & plerumque sordido vitæ genere miserum spiritum trahebant. Infames hos fuisse, nemo dixerit: erant tamen sordidi, humiles, & tales, quorum a consuetudine vir honestus merito abhorrebat. Et hos ipsos olim
leu

a) Hert. Paroem. Iur. Lib. I. paroem XIV. p. 417.

b) Ob E. 3. D. de testib. Struu. Exerc. VII. 20. Hahn. ad Wesemb.
Tit. de his qui not. infam. num. VIII.

c) Heig. Part. I. Quæst. XXI. num. XI. XII.

d) Vid. Sigon. de Iure ciu. Rom. Lib. I. Cap. XIII.

e) Idem Lib. I. Cap. XIV.

f) Idem Lib. I. Cap. XV.

g) Cicero ad Att. Lib. I. Epist. XIII.

leui nota adspersos fuisse arbitramur, antequam Augustus lata lege Papia Poppæa, certas tantum ex hac turba personas ingenuorum nuptiis & hereditatibus indignas existimaret. Multi ergo Romæ erant infames, qui ad faciem illam ac sententiam ciuitatis non pertinebant: multi etiam leuiter notati, quos nulla infamia sequebatur. Ex quo profecto consequitur, ut discrimen aliquod inter infames & leuiter notatos statuendum sit. Deinde quod ad causas huius maculæ attinet: vereor, ut eas satis intelligant doctores. Parentum vitium leui nota adspersisse liberos, nemo rerum Romanarum paullo peritior dixerit. Equidem, si seruales natales intelligerent doctores, id omnino concedendum videretur. Sed quum non seruis natos, sed spurios, in animo habeant, magnopere falluntur. Liberi nec naturales nec spurii Romæ vel tribu mouebantur, vel excludebantur a dignitatibus: a) adeoque nec infames erant nec leui nota insigniti, ut recte contra GOTHOFREDVM b) ostendit illustri THOMASIVS. c) Equidem in alia omnia discedit iureconsultus humanissimus, ZACH. HYBERVS, d) qui leuem illis notam etiam Romæ habuisse partim PLVTARCHI partim CICERONIS testimoniis euincere conatur. Sed rem mihi ne is quidem confecisse videtur. Ait quidem PLVTARCHVS e) *spurium comitari perpetuum probum (ὄνειδος) per omnem vitam, quod ansam præbeat illis qui libenter mordent & ledunt.* Refert idem f) iocum Ciceronis, qui Metello Nepoti sapiuscule interroganti: *Quis pater tuus est?* responderit: *Εὐὶ τάντην τὴν ἀπόκρισιν ἢ μήτηρ χαλεπωτέραν ἐπόησεν: Tibi hanc responsonem mater tua, reddidit admodum difficilem.* Denique & alter CICERONIS

a) L. 3. §. 2. D. de Decur. L. 6. pr. D. eod.

b) Gothofr. ad L. 3. C. Theod. de inoff. test.

c) Thomaf. Diss. de vsu pract. doct. inst. de liberorum legitimatione Cap. I. §. III.

d) Zach. Huber. de Casib. enucl. Quæst. III. §. VIII. p. 60.

e) Plutarch. de prolis amore init. p. 493.

f) Idem vit. Ciceron. p. 87.

CERONIS a) iocus non ignotus est, quo in Erucium, accusatorem S. Roscii, iuste: *Quæso, Eruci, ut hoc in bonam partem accipias: non enim exprobrandi causa, sed commonden- di gratia dicam. Tibi fortuna non dedit, ut patre certo nascere, ex quo intelligere possis, qui animus patrius in liberos esset.* Sed ecquid inde colliget HVBERVVS? Turpes esse spuriorum natales, nec hodie quisquam dubitat, nec Romæ forsan dubitavit, adeoque facile largimur, probrum miseros illos perpetuo sequutum esse, idque occasionem dedisse dicacibus, hanc labem exprobrandi hominibus, nulla sua culpa miseris. Verum nos non agimus de hominum opinione & populi convicio, sed de eiusmodi levis notæ macula, de qua lex nostra loquitur, id est, quæ hereditatis incapaces reddat. Non enim de omnibus personis humilibus loquitur CONSTANTINVS, sed de iis, quæ ob leuem notam CAPERE NON POSSINT. Eam verò maculam frustra adspargunt spurii, ut præter THOMASIVM ostendit PALÆOTVS. b) Nec solum sordidum vitæ genus hanc maculam gignere videtur, quum alias nulla possit reddi ratio, cur Romæ non omnes opifices hereditatum incapaces visi sint, quippe quos omnes in sordido vitæ genere versari existimabant Romani, ceu DIONYSIVS HALICARNASSÆVS c) & CICERO d) testantur. Quare non alia huius levis notæ origo est, quam interdictio nuptiarum cum senatoribus eorumque liberis. Levis enim nota hæere videbatur iis, quos senatoriis nuptiis indignos iudicauerat lex Papia Poppæa. Denique dum leuem notam facilius, quam infamiam tolli posse existimant, ne in hac quidem re consentientem me habent doctores. Si enim id de effectu civili intellectum velint: æque facile famam, quam natales, restituet princeps. Sin de opinione hominum; non facilius leuiter notatorum, quam infamium, macula tollitur. Quæ

H quina

a) Cic. pro S. Rosc. Amerin. cap. XVI.

b) Palæot. de Spur. cap. LV.

c) Dionys. Halicarn. Antiqu. Rom. Lib. II. p. 94.

d) Cic. de Offic. Lib. I. cap. XLII.

quam ita sint, facile patet, immutandam esse leuis, nota definitionem, eamque nihil aliud esse, quam *ignominiam, ab infamia secretam, ob quam personæ quædam nec senatoris nuptiis, nec hereditate dignæ iudicantur, si fratres consanguinei in tabulis fraternis fuerint præteriti.*

An personæ,
quæ a docto-
ribus notan-
tur, iure hac
macula ad-
spargantur?

XXXIII. Ex quibus simul patebit, quo iure quæque iniuria tot personis leuem notam inurant iureconsulti? Carnifices Romanæ, ut a SIGONIO a) obseruatum est, erant, qui in cruce, fontes agebant. Supplicia enim reliqua sumebant lictores, quin promiscue omnia milites, ceu ex SALVATORIS passione patet, ipsique centuriones, quos ad tristissimum hoc ministerium sub Imperatoribus plerumque adhibitos fuisse, egregie docuit PETRVS FABER. b) Ex quo simul patet, nullam hominibus ignominiam ob lugubre istud ministerium hæsisse. At hæsit tamen carnificibus? Fateor, idque me docet CICERO, c) qui *carnificem non modo foro, sed etiam coelo urbis ac spiritu ac urbis domicilio legibus censoriis arceri, tradit.* Unde non dubito, quin herede illo instituto fratres querela inofficiosi testamentum euertere potuissent. Sed id quidem non propter ministerium, quod præstabat, sed propter statum cum lordido munere coniunctum. Non enim ciuis erat carnifex, ut SIGONIUS d) vidit, sed peregrinus. Peregrinum vero hominem, mactandis excarnificandisque seruis locantem operas, abominatos esse Romanos, minime mirandum est. Licetorum munera Romæ in se nihil turpitudinis inesse videbatur. Potius eo, tamquam dignitate aliqua, sibi placebant lictores, idque officium non sine ambitione adscribebant titulis, ceu ex marmoribus quamplurimis patet. e) Quum tamen plerumque libertinæ essent

a) Car. Sigon. de iure ciu. Rom. Lib. I. Cap. XV.

b) Petr. Fab. Semestr. Lib. II. Cap. IX.

c) Cic. pro Rabir. Cap. V.

d) Sigon. l. c.

e) Smet. Inscript. p. XCVII, 5. XLV, 7. CIII, 8. Onuphr. Panujin. de Rep. Rom. p. 292.

conditionis ; a) non munus, sed status efficiebat, vt leuiter notati viderentur. Vnde non dubito, quin & contra hos locum habuerit inofficiosi querela, si fratribus praeiteritis heredes fuissent scripti. Ast haec omnia principiis iuris Germanicis vix congruunt. Carnifices hodie non peregrini sunt, sed ciues, quemadmodum & lictores non libertini semper, sed ingenui constituntur. Immo si vel maxime vel peregrini, vel libertinae conditionis essent ; neutrum horum eorum existimationem laederet. Nam peregrinos, quod ad successionem, ciuibus aequiparat constitutio FRIDERICI. b) Libertini vero in Germania non alii sunt, quam rustici nostri, glebae non amplius adscripti. Quis vero his maculam aliquam adspargere auit in Germania ? Ergo non alia supererit ratio, cur leuis nota inurenda sit carnificibus & lictoribus, quam quia vulgus ita opinatur. Ob vulgi vero opinionem hos magistratus apparitores, sanctissimo munere functos, hereditatum incapaces habendos esse, nec legi nostrae, nec rationi consentaneum videtur. Ex quo simul patet, quam ab omni ratione alienum sit, etiam liberos eorum, & qui iis paullo familiarius vtantur, eadem affici contumelia. Castratorum suum sordidum est opificium : sed non statim ob sordidum vitae genus homines iis accensentur, qui ob turpitudinem vel leuem notam capere non possunt. Et sunt sane opificia, illo non multo minus sordida, quae nemo eiusmodi macula adspargit. *Circumforaneos* leges imperii notant, vt & *lyristas* & *citharoedos* vicatim oberrantes, sed non ob vile ac sordidum vitae genus, sed ob suspicionem flagitiorum, quae in eos cadit, vocatos ideo *leichtfertiges Gesindel*. c) Quare non leui macula, sed infamia facti, quam vocant, laborant. Idem censendum de prodigis, ebriosis, lusoribus desperatis ; quos infamia sequitur, si flagitii comperti & a magistratu notati siat: alias moribus nostris, proh dolor, ne leui quidem macula laborant.

H 2

rant.

a) Lips. Elect. Lib. I. Cap. XXIII. Sigon. l. c.

b) Authent. Omnes peregrini C. comm. de success.

c) Recess. Imp. anni 1101 xxx. Tit. CLVIII.

rant. Et valde dubito, an superior discessurus hodie sit frater testamento præteritus, si demonstraverit, heredem institutum quotidie vino iugurgitari, eundem sæpe alea ludere, & bona paterna nequitia sua disperdere, nisi aliæ accedant circumstantiæ. Meretrices, siue quantum corpore fecerint, siue iuvenum illecebris pudicitiam sibi extorqueri passæ sint, hodie non levi nota, sed infamia laborant, quum castitas nostrorum temperum non ferat, ut Romanorum exemplo stuprum extra legum civilium poenam esse patiamur. Vespillones & sandapilarii apud nos, nec lege nec hominum opinione notantur, nisi in opidulis minoribus, ubi simul vincendis hominibus operas locare solent; nec video, qui sordidius haberi possit exanime cadaver humare, quam illud abluere, vestimentis ornare, euiscerare, & cultro anatomiæco subiicere. Nec eorum statim vota eadem, quæ orci esse videntur, quibus aliquid lucelli ex frequente hominum morte accedit. De reliquis opificiis non est, quod quidquam addamus, quum iis ipsæ imperii leges omnem maculam iam pridem detulerint.

An spurii
levis nota
maculaha-
reat?

XXXIV. Si recte ergo ponas calculus, omnes, quos leui hac nota maculant doctores, vel infamia laborant, vel absque vlla ratione tanta iniuria adficiuntur. De solis spurii dubitare liceret, qui, tamen Romæ infames haut fuerint, in Germania tamen semper leui nota adpersi fuisse videntur. Non vlla enim temere gens plus pretii castitati & pudicitie statuit, quam Germani. Iam TACITVS a) iis hanc laudem tribuit, quod *septa pudicitia agant mulieres Germanorum, nullis spectaculorum illecebris, nullis conuiuiorum irritationibus corruptæ; litterarum secreta apud Germanos viros pariter ignorare vit, ac mulieres; paucissima ergo in tam numerosa gente esse adulteria, eorumque poenam præsentem & maritis permissam. Accisis enim criminibus, nudatam adulteram, præsentibus propinquis, expelli domo, ac per omnem vicum*

ver-

a) Tacit. de Morib. Germ. cap. XIX.

verberere agi: Publicata etiam pudicitia nullam veniam esse: non forma, non etate non opibus maritum insuenire meretricis. Falta etiam de Vandalis Gothis & Francis SALVIANVS, a) de Saxonibus BONIFACIVS, b) refert. Vnde & QVINCTILIANVS, c) infectatus Romanorum incontinentiam, & foedam, qua in eundem sexum ruebant, libidinem: Nihil, inquit, tale nouere Germani, & sanctius viuunt ad oceanum. Quum ergo tantopere maioribus nostris cordi fuerit pudicitia, apud eosque tum hac quoque in re plus valuerint boni mores, quam hodie bonæ leges: facile est ad intelligendum, eos nullo loco habuisse spurios & vulgo quæsitos, testes quippe maternæ libidinis ac turpitudinis perpetuos. Hinc LVDOVICVS PIVS, d) ex commixtione meretricam degeneres populos, & IGNOBILES & furentes libidinis procreari, ait. Et in IVRE PROVINCIALI SAXONICO e) legimus: Wer eines Mannes ehrlich Weib öffentlich behuret, oder sonst ein Weib oder Magd nörzöget, nimmt er sie darnach zur Ehe, eheliche Kinder gewinnet er nimmermehr bey ihr: Kempffer und ihre Kinder, Spielteut, und alle die mnehelich gebohren sind, = = die seynd alle Rechtlos. Id quod etiam ad liberos præcoces extenditur alibi, vbi statuitur: f) Wann ein Weib einen Mann nimmt, gewinnt sie Kinder, ehe die rechte Zeit kommt, da das Kind gebohren werden möchte, man mag es beschelten an seinen Rechten, wann es zu früh gebohren ist. Sed si dicendum quod res est, spurii etiam veteri Germanico iure non leuis notæ macula adspersi, sed infamia notati fuisse videntur. *Rechtlose Leute enim iudicantur ac infames, ehrlose vnd ohne recht, an denen niemand*

H 3

a) Saluian. de Gubern. Dei Lib. VII.

b) Bonifac. apud Guil. Malmesb. Lib. II. Cap. LXXIV. & Baron, ad ann. 15 CCXLVII. Adde Saluian. l. c.

c) Quinctilian. declam. III.

d) Ludou. Pius Addit. capitul. IV, 102.

e) Jus provinc. Sax. Lib. I. Art. XXXVII.

f) Ibid. cap. XXXVI.

mandi nichts verbrechen kan, vntüchtige, daß sie nicht gezeugen seyn mögen. a) Si ergo hodiernum, spurii institutis heredibus, querela inofficiosi locum haberet: illi sane ex principiis iuris Germanici magis ob infamiam, quam leuem aliquam notam, excluderentur hereditate. Enimvero, quum hodie plerique iureconsulti a veteribus illis Germanici iuris principiis diuertium faciant, adeoque spurios infamia notandos esse negent, leuis vero nota e iuris Romani principiis spurii non hæreat, ceuiam supra est a nobis demonstratum; merito dubites, an hodie aduersus spurios institutos hac querela cum effectu experiri liceat. Plerique sane iureconsulti eiusmodi hic inueniunt limitationes, quibus regula illa tantum non perimitur. Aiunt enim, aduersus spurios esse querelæ locum, nisi vitæ honestate & meritis hanc maculam eluerint. b) Hinc si spurius honeste viuat, aut si spuria honesto vicio nupserit, nullum querelæ locum esse contendunt, c) Nec desunt exempla, quod ita iudicatum sit in tribunalibus illustrioribus. d) Quæ si ita sunt: licet tantum hodie de inofficioso disputare aduersus spurios, quos non scelestamini & turpis vita, quam fors natalium, dehonestat. Atqui infamia facti laborant eiusmodi homines, adeoque non tam ob leuem notam, quam infamiam, indigni habentur, qui fratribus defuncti præferantur.

Quid de effectibus, quos doctores huic maculæ tribuunt, sentiendum?

XXXV. Ex his ergo facile patet, quæcunque de leuis notæ macula tradunt iureconsulti, ea omnia in Germania vix vilius vsus esse, dum de inofficioso testamento disputatur. Superest itaque, vt an reliqui, quos comminiscuntur, illius maculæ effectus foris nostris concinni sint, paullo accuratius expendamus. Primo ergo eadem, ex ipsorum sententia, est inofficiosi testamenti & inofficiosa donationis & dotis ratio. Quum vero iam demon-

a) Vocabular. speculo Saxon. addit. a Wolffg. Losio. voce *Rechtlosi*.

b) Stryk. ad Lauterb. tit. de inoff. test. p. 201.

c) per can. nunquam 4. Distinct. LVI.

d) Alu. Valasc. Consult. XVII. n. 3. Ant. Tessaure. Decif. Pedemont. CXXVII. n. VI.

demonstratum sit, hodie non illos, qui leui nota adspersi dicuntur, sed infames, querela fratrum ab hereditate arceri: consequens est, vt idem quoque de inofficiosa donatione & dote statuendum sit, adeoque & in hac re nullus sit doctrinae de leuis notae macula vsus. Deinde dum ex hac lege etiam nouam actionem, ad supplementum portionis legitimae fraternae comparatam exculpunt, eamque aduersus heredes, leuis notae macula adspersos, competere contendunt, ne hac quidem in re me habent consentientem. Nam & haec actio ex iisdem rationibus non aduersus eos, qui leuis notae macula, sed qui infamia laborant, valebit. Quae de dignitatibus & opificiis differunt iureconsulti, ea ita comparata sunt, vt vsus huius doctrinae inde frustra exculpas. Iam multo ante receptum ius Romanum opifices certos homines tribu mouendos putarunt, non vero ob leuis notae maculam, de qua ne fando quidem quidquam inaudiuerant, sed ob alias rationes, de quibus iam supra nonnulla diximus, & alibi vberius differendi erit locus. Nec sane ex lege nostra, in qua sola leuis notae maculae fit mentio, vllis fiduculis elicies argumentum, quo demonstrari possit, homines, quos leuis notae macula adspergunt doctores, collegiis aut dignitatibus esse mouendos. Fingamus enim eos omnes, fratribus praeteritis, heredes testamento scribi non posse: an inde quaelo consequitur, vt nec ad dignitates & opificia illis pateat aditus? An quae in fratrum consanguineorum fauorem constituta sunt, etiam ad opifices pertinet? Sunt equidem leges patriae, quae spurios & aliis natalium vitii laborantes dignitatibus excludunt: a) Moribus etiam ad opificum collegia non admitti spurios, vt & carnificum & lictorum filios, nemo ignorat. b) Sed ex his legibus & moribus vsus doctrinae de

a) Cammer-Gerichts-Ordnung Part. I. Tit. III. §. I. & Tit. XXX. §. I. Aliarum rerum publicarum, ciuitatum & academiarum statuta, quibus spurii & viles personae a dignitatibus accentur, collegit Frommann. *diff. de leuis notae macula* §. XLVII.
 b) Hadr. Beyer de iurib. opificum cap. V. & VI. Ge. Beyer. *Spec. iur. Germ. Lib. I. cap. XV. §. XII. XIII.*

de leuis notæ macula non magis quam ex lege nostra demonstratur. Non enim ideo Germani spurios & naturales ad dignitates & officia adspirare non patiuntur, quia eos ex testamento, fratribus superstitis, aliquid capere vetuit **CONSTANTINVS**, (dummodo id vetuit,) sed partim, quia Germanis veteribus quibus præter nobiles nulli ingenui erant, indignum videbatur, libertinæ & seruilis originis vt & vulgo quæsitis, vel rempublicam, vel illius partem demandare: partim, quia ciuitatibus institutis dabant operam, ne facile rustici adscriptitii, eorumque filii, psalburgeri, alique personæ humiles ciuitatis iure donarentur: partim quia doctrina de matrimonii sacramento spuriorum odium hæc parum auget. Non ergo principis iuris Romani, sed moribus patriis originem debent hæc leges Germanicæ & privilegia officium, quibus a dignitatibus & collegiis arcentur spurii & humili loco nati: quamuis hodie, quum alia sit ingenuitatis & ciuitatum facies, aliaque etiam multis sedeat de matrimonio sententia, passim consilia capiant imperantes de consuetudinibus eiusmodi magis magisque abolendis. Quæ quum ita sint, ipsa iureconsultorum collegia hodie benignius agendum putant cum hominibus leuis notæ macula adspersis. Vnde memini, quum nuper vici cuiusdam incolæ virum cetera honestum ob natalium vitium a scabini munere exclusum vellent, eaque de re consulerent illustre iureconsultorum hæc in academia collegium, ab eo hunc in modum esse responsum:

Hat das Königl. Amt W. I. S. euren Mitz Nachbar zum Schöppen bey eurer Gemeine verordnet, und denselben darauf gewöhnlicher massen verpflichtet, dagegen ihr aber aus dem Fundament, daß dieser I. S. ausser der Ehe erzeuget, und mithin zu Bekleidung dieses Schöpffen Amts ganz inhabil sey, so fort protestation eingewandt, und auf dessen remotion gedrungen: Ist es darüber zwischen euch und ihm zum rechtlichen Verfahren kommen, und sind endlich die Acta, nach dem beyde Theile zum Urtheil beschlossen,

zu auswärtigen Spruch Rechtsens verschicket worden, und ihr wollet Dannenhero belehret seyn,

Ob ihr bey eurer protestation in Rechten gegründet, und dannenhero euch eines beysälligen Urtheils zu versehen habet?

Ob nun wohl 1) sehr viele Rechts-Lehrer in den Gedanken stehen, daß alle unehlich gebohrne denenjenigen Personen, welche nach der

in L. 27. C. de inoff. testam.

befindlichen Redens-Art levis notæ macula laboriren bezuzehlen seyn, indem, obsehon die Schuld und Ursach ihres Gebrechens nicht ihnen, sondern den Eltern bezuzumessen

can. nascis. dist. 56.

und die Kinder ihrer Eltern Schuld zu tragen nicht verbunden sind

L. 3. §. 2. L. 6. pr. ff. de Decur.

Dennoch alle honnètere Völcker von solchen unehlich gebohrnen nichts halten, adeo, vt vix sine dedecore tam patres quam liberi eiusmodi, expressam veluti turpitudinis notam in fronte circumferentes, adspiciantur

Petr. Heigius P. I. qu. 21. n. 38.

Welches Recht dann 2) in Teutschland um so vielmehr in viridi obseruantia seyn muß, da auch nach den alten Teutschen Rechten unehlich gebohrne nicht nur pro levis notæ macula adspersis, sondern gar vor rechtslos und mithin pro infamibus gehalten worden.

Sächf. Land-Ordn. L. 1. art. 37.

Hiernechst auch 3) unter die effectus levis notæ maculæ auch dieser mit gerechnet wird, daß sie zu keinen Ehren-Stellen

arg. L. 2. C. de dignit.

Struu. exerc. ad ff. 7. th. 2.

Fromm. diss. de Leu. not. mac. th. 47.

am wenigsten aber ad scabinatum vel iudicalem dignitatem zu gelassen werden, quum indignum videatur, tribunali adsidere eos, qui sanguinis labem in fronte gerunt:

I

Heig.

Heig. d. qu. 21. n. 14. & 32.

Schifordegh. h. l. 3. tract. 25. qu. 9.

Daher solches auch im gegenwärtigen Fall um so vielmehr statt zu finden scheint, da der Schöppe eurer Gemeinde nicht nur die vom Ambr einlaufende Befehle exequiren, notificiren und AufLAGen verrichten, sondern auch, was hier und dar vorgehet, obferuiren und beym Amte anzeigen, auch wenn daselbst inquisitiones vorkommen, die Gerichts-Bancf mit besetzen muß, und folglich solches Schöppen-Amte nicht als ein blofes munus, zu welchem auch spurii in Ermangelung anderer zuge lassen werden, sondern als ein honos und dignität anzusehen. Aus welchen Gründen es fast das Ansehen gewinnen möchte, als ob ihr in eurer protestation gnugsam gegründet, und mit hin an einem beyfälligen Urtheil nicht zu zweifeln hättet.

Dennoch aber und dieweil 1) so wenig das natürliche, als das Römische Recht, die unehlich gebohrene ihrer Ehren beraubet, oder dieselben mit einer so genandten leuis notæ macula beschmüget, inmassen jenes nach den Regeln der gesunden Vernunft nicht zulasset, daß das Kind die Schande seiner Eltern tragen müsse, dieses aber von unehlich gebornen mehr nicht verodnet, als daß dieselben die effectus patriæ potestatis nicht zu genieffen haben, im übrigen aber dieselben weder von dem Bürger-Recht, noch a testamenti factione, ja nicht einmahl a dignitatibus, ausschließet,

Hotomann de spur. & legitim, cap. 3.

Strauch. exerc. IV. th. 3.

Thomaf. dist. de vsu pract. tit. de legit. cap. 1. §. 3.

Wie denn die Befehle denselben ad decurionatum, welcher doch kein blofes munus sondern eine ansehnliche dignität war, den Zugang ausdrücklich eröffnen.

L. 6. pr. ff. de decur. verbis: Non impedienda enim est dignitas eius, qui nihil admittit.

Hiernechst auch 2) wenn schon einige Befehle in Teutschland die spurios von Dignitäten ausschließen, dasselbe doch auf ein Schöppen-Amte bey einer Dorfgemeine nicht zu appliciren,

da dasselbe reuera der bewährtesten Rechts-Lehrer Meynung nach, mehr ein munus, als eine dignität ist, und daher ein *ipurius* davon nicht ausgeschlossen werden kan,

Hartung de scultet. & Scabin. pagan. c. 3. n. II.
Modestini. Pift. 1. c. 46. qu. 1.

Berlich. Decif. 299. n. 10.

Anbey 3) diejenigen Rechts-Lehrer selbst, welche sonst den unehlich gebornen eine *levis notae maculam* zuschreiben, dens noch dieselben öffentl. Aemter würdig erkennen, si hanc maculam natalium virtutibus & honestiore vita eluerint,

Testaur. Dec. Pedem. 126. n. 6.

Valasc. Consult. Luf. 17. n. 2.

Carpz. 3. Const. 10. D. 10. n. f.

Welches den I. S. da derselbe nicht nur überhaupt ein gutes Zeugniß vor sich hat, sondern auch bey seinen vorhin obhabenden Bauermeister Amt, und den dabey geführten Diehmungen sich ehrlich und redlich verhalten, und daher um die Gemeinde, daß ihn dieselbe in ihren Schrifften so schimpflich tractiret, keinesweges verdienet hat, allerdings zu statten kommen muß. Endlich auch 4) die gegenseitigen *rationes dubitandi* aus obigen Gründen gar leicht zu beantworten, inmassen, was die erste anbetrifft, in dem angeführten

L. 27. C. de inoff. testam.

zwar gewisser Personen, quae *levis notae macula* adspersae sunt, gedacht, keinesweges aber, daß sie von Ehren-Aemtern auszuschließen, noch viel weniger aber, daß unehlich geborne dadurch zu verstehen seyn, angezeigt wird. Wie denn viel mehr aus der genuinen Constitution des Constantini M., welche in dem Cod. Iustiniano ziemlich verändert, in dem Cod. Theodosiano aber

L. 3. C. Theod. de inoff. testam.

noch aufrichtig zu befinden, gnugsam erhellet, daß in derselben nicht de *spuriis*, sondern von den freigelassenen, qui *restitucionem natalium nondum imperrauerint*, die Rede sey. Daher auch die interpretation, daß die außer der Ehe geborne

leuis notæ macula laboriren, mehr unter die ungegründeten Meinungen der Glossatorum, als die auf zulängliche principia gegründeten doctrinas iuris zu zehlen ist.

Thomal. d. diff. §. 3. not. d.

Welche Bewandniß es auch 5) mit dem alten Deutschen Rechten hat, inmassen dieselben nicht ex principiis antiquissimi iuris germanici, nach welchen unehlich gebohrne auch so gar zur Königlichen Würde gelangen konten,

Vt de Francis testatur Hertius Notit. regni

Franc. c. 5. n. 9. de Danis Adam. Bremens.
l. 2. hist. eccles. c. 54. de Norwagis Sturleson Chron. Noru. p. 67.

sondern ex principiis papatus, nach welchen die Ehe als ein Sacrament, und daher alle ex coniunctione extra matrimonium erzeugte tanquam homines inhonesti & infames angesehen wurden, geschlossen, und mithin zu unsern Zeiten, da man solchen Irrthum vorlängst zu erkennen angefangen, billig nicht mehr in einige Betrachtung kommen. Wie denn auch die Rechts-Lehrer durchgehends die spurios ab infamia freysprechen, und folglich a iure germanico in diesem Stück abweichen.

Franzk ad tit. ff. de his qui not. infam. n. 21.

Freh. de existimat. l. 3. c. 23. n. 23.

Bocer. in comm. L. vii. C. de famof. c. i. n. ii. seqq.

Fromm. diff. de leu. not. mac. th. 14.

Endlich 6) was das Schöppen-Amt auf einem Dorffe betrifft, dasselbe pro dignitate keinesweges zu achten, angesehen es eigentlich nur in executione desjenigen, was das Amt angeordnet, bestehet, die Zuziehung aber der Dorff-Schöppen bey inquisitionibus von keiner solchen Wichtigkeit ist, daß deshalb denen scabinis eine besondere Würde zuzuschreiben, inmassen dabey billig mehr auf die Aufrichtigkeit und honnêteté eines solchen Scabini, als auf dessen Herkommen und Geburt reflectiret wird.

Als sind wir der Meynung, daß ihr ein beypfälliges Urtheil schwehrlich zu erwarten habet, und dannenhero besser gethan

than hätte, wenn ihr euch der protestation aus diesem fun-
dament enthalten. *B. N. W.*

XXXVI. Plura addi poterant de ea re, in qua multis mo- *Conclusio*
dis aberratum est a doctoribus: Sed quum plura non capiant *dissertationis*
chartæ, dissertationi academicæ destinata: hic quidem filum
abrupimus, maxime quod satis videmur demonstrasse, quod
demonstrandum suscepimus, a paucissimis satis intellectam esse
legem XXVII. C. de inoff. testam. & doctrinam de levis notæ
macula, quam vulgo inde eliciunt, nec iuri Romano con-
sentaneam, nec vllius hodie in Germania
nostra vsus esse.

T A N T V M.

NOBILISSIMO

DOMINO RESPONDENTI

S. P. D.

D. IO. GOTTL. HEINECCIUS, P. P.

*Qui in academias se conferunt, illi mihi veluti ad mer-
catum quemdam confluere videntur. Alii locupletio-
res inde redeunt: alii multis potius, quam præclaris, merci-
bus onusti: nonnulli etiam rei fideique se fecisse naufragi-
um, tristes seque ipsos incusantes conqueruntur. Quo in
numero quisque paullo post futurus sit, feruentibus adhuc
nundinis, deprehendere solent prudentiores. Virum enim
caute quis mercari instituat, foroque seruiat, an a mango-
nibus se decipi patiaur, non adeo iis obscurum est, qui sa-
piunt. Nec difficile est præagium, rem ad restim reditu-
ram, si quis versuras faciat continuo, ut tanto splendi-
dus*

dius pereat. Quorsum vero hæc, NOBILISSIME STOCK-
MANNE? Quorsum? nisi ut ne quis augurium de TE me-
um temerarium existimet. Sane ex quo tribus ab hinc an-
nis ad hunc bonæ mentis mercatum te contulisti: ita sem-
per composuisti rationes, ut non sperare solum, verum etiam
confidere possemus omnes, non inanem TE inde aliquando
abiturum, sed optimarum artium ac omnis prudentiæ the-
sauris locupletionem. Non otio enim te dedisti aut inanibus nu-
gis, sed per omnis philosophiæ, historiæ, & iurispruden-
tiæ ambitum circumtulisti viuidam indolem, virisque, quos
academia nostra veneratur, doctissimis, veluti THOMA-
SIO, BOEHMERO, GÜNDLINGIO, WOLFIO, & iuxta
hos etiam mihi, siue philosophiam siue iurisprudentiam in-
terpretanti, indiuulsus hæssisti comes, neque quidquam fe-
cisti reliqui, ut non alios modo, verum etiam te ipsum su-
perares. Quæ quæcum ita sint, non possum non iucundis-
sime patriæ, quæ mihi tecum fere communis contigit, tam
præclarum ciuem, AVO vero generosissimo, cuius veneran-
dam canitiem in hoc tempus seruauit prouidum numen, ne-
potem tam dignum familia sua ex animo gratulari, Deum
precautus, ut studia TVA in posterum quoque fausta fortu-
nataque esse, patriamque non minus ac teipsum fructum
inde capere iubeat vberimum. VALE.

Ka 1558.

Recht V

ULB Halle
005 612 063

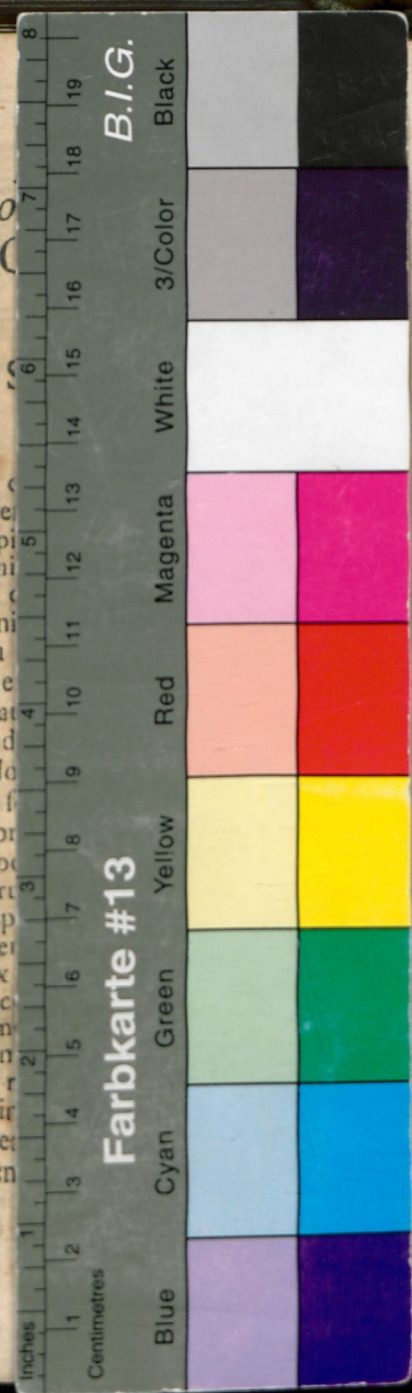
3

Q. D. B. V.
EXERCITATIO IVRIDICA
DE
**LEVIS NOTAE
MACVLA**

AD
LEG. XXVII. COD. DE INOFFIC. TEST.
QVAM
PRAESIDE
IO. GOTTL. HEINECCIO
L. V. D.
PHIL. P. P. ORD. IVR. EXTRAORD. ET ORDINIS
IVREC. ADSESSORE
P. P.

CHRISTOPHORVS GOTTLIEB STOCKMANN,
GERANVS,
I. V. STVD.

D. XVII. AVG. MDCCCXX.

H. L. Q. C.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IO. GRVNERI, ACAD. TYPOGR,